

STATI

Přičítání vědění členů orgánů právnické osobě

Luboš Brim*

Abstrakt: Doslovný výklad § 151 odst. 2 o. z. by mohl vést k závěru, že vědění každého člena každého orgánu právnické osoby vždy zakládá vědění právnické osoby. Takový náhled by však krajně rozšiřoval okruh znalostí, jež jsou právnické osobě přičitatelné. Pod vlivem německé literatury se proto pokouším konstruovat diferencovaný přístup, v souladu s nímž bude právnické osobě vědění členů jejích orgánů přičitatelné pouze tam, kde je to teleologicky zdůvodněné. Výsledný model je založený na třech pravidlech. První říká, že pokud aplikovaná vědomostní norma ve své hypotéze hovoří o nabytí znalostí určitým orgánem právnické osoby, je třeba právnické osobě přičítat vědění členů tohoto orgánu. Druhé dodává, že není-li v hypotéze vědomostní normy zmíněn žádný konkrétní orgán, je právnické osobě přičitatelné vědění členů orgánu, který v dané záležitosti učinil rozhodnutí, zda a jak bude právnická osoba jednat. Omezení přičitatelnosti vědění členů orgánů právnické osoby na ty její orgány, které rozhodují v záležitosti, pro něž je vědění významné, by však na třetí subjekty přesouvalo riziko, že se informace nedostane k orgánu, jenž rozhoduje. Tento nedostatek lze korigovat zavedením třetího pravidla, dle něhož je právnické osobě rovněž přičitatelné vědění, které se nachází ve sféře, již právnická osoba kontroluje a jež by se v řádně organizované právnické osobě dostalo k orgánu rozhodujícímu.

Klíčová slova: vědění, přičítání, právnické osoby, členové orgánů, organizační povinnosti

Úvod

Existence základní organizační struktury je pojmovým znakem právnické osoby.¹ Každá právnická osoba tedy musí vytvářet alespoň ty orgány, jež zákon předepisuje jako minimální pro danou právní formu. Členové těchto orgánů – slovy nynější právní úpravy – za právnickou osobu rozhodují a nahrazují její vůli (§ 151 odst. 1 o. z.). Řešíme-li tak otázku, kdy je dáno vědění právnické osoby o určitém faktu, je nasnadě, že by odpověď měla alespoň zčásti souviset s vědáním členů jejích orgánů. Této intuici odpovídá pravidlo občanského zákoníku, že se právnické osobě přičítá dobrá víra členů jejích orgánů (§ 151 odst. 2 o. z.).

Kromě pravidla o přičítání dobré víry členů orgánů je v občanském zákoníku zavedena též norma regulující přičítání vědění zástupce zastoupenému (§ 436 odst. 2 o. z.). Členové orgánů právnické osoby budou přitom v některých případech jejími zástupci ve smyslu

* Mgr. Bc. Luboš Brim, katedra občanského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity. E-mail: Lubos.Brim@law.muni.cz. ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8441-1824>. Za připomínky k tomuto textu děkuji Radku Rubanovi a anonymním recenzentům.

¹ Viz § 20 odst. 1 o. z., jenž právnickou osobu definuje jako organizovaný útvar, o kterém zákon stanoví, že má právní osobnost, nebo jehož právní osobnost zákon uzná. Dále srovnej HURDÍK, Jan. *Právnické osoby a jejich typologie*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 13–14, HAVEL, B. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I, § 1–117*. Praha: Leges, 2013, s. 272–273, BODEČKOVÁ, J. – MUŽIKÁŘ, M. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 69, HURDÍK, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 111.

§ 436 o. z. Tento text ovšem problematiku přičítání vědění zástupců právnické osoby záměrně ponechává stranou a zaměřuje se výhradně na analýzu pravidla o přičítání znalostí upraveného v § 151 odst. 2 o. z. Podmínky, za nichž lze právnické osobě přičítat vědění jejich zástupců v režimu § 436 odst. 2 o. z., budou analyzovány v samostatném pojednání.

1. Pojem přičítání

Přičítání představuje obecnou právní figuru (argumentační operaci), jejíž podstatou je spojení určité skutkové okolnosti s právním subjektem (osobou). Důsledkem tohoto spojení je, že lze vůči zmíněnému subjektu vyvozovat právní následky, jejichž nastoupení je daným skutkovým znakem podmíněno.² Nutno dodat, že české soukromé právo obsahuje též právní normy, jež hovoří o přičítání práv a povinností.³ Pracují tedy s pojmem přičítání v poněkud odlišném smyslu: právnímu subjektu (osobě) se podle nich nepřičítá právně významná skutková okolnost, ale sám právní následek (právo či povinnost).⁴ Pro následující výklad bude nicméně určující prve zmíněná definice přičítání jakožto spojení subjektu se stanoveným skutkovým jevem, jež je aplikovatelná na problém přičítání vědomí člena orgánu, tedy přičítání faktického stavu.⁵

Z hlediska problematiky řešené v tomto článku je významná především možnost přičítání cizích okolností, tedy faktů, jež se týkají jiné osoby než té, které jsou přičítány.⁶

² SCHILKEN, E. *Wissenszurechnung im Zivilrecht*. Bielefeld: Verlag Ernst und Werner Gieseking, 1983, s. 4, ADLER, A. *Wissen und Wissenszurechnung, insbesondere bei Arbeitsteilig aufgebauten Organisationen*. Mainz: Johannes Gutenberg-Universität, 1997, s. 16, BUCK, P. *Wissen und juristische Person: Wissenszurechnung und Herausbildung zivilrechtlicher Organisationspflichten*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2001, s. 105.

³ Viz např. § 17 odst. 2 o. z.

⁴ Je možné argumentovat, že jde o rozdíl toliko formulační, nikoli věcný, poněvadž přičtení právní skutečnosti určitému subjektu bude prováděno jen proto, aby byly splněny aplikační předpoklady normy, z níž pro daný subjekt vyplynou právní následky. Jistou odlišnost tu ovšem zřejmě spatřovat lze. Přičítáme-li totiž osobě samotný právní následek, je celá skutková podstata, na níž je tento právní následek podle použité právní normy navázán, zpravidla naplněna mimo sféru osoby, jíž se přičítá. Naproti tomu přičítáme-li osobě toliko jednotlivé právní skutečnosti, jež jsou podmínkami nastoupení právních následků, mohou být některé z prvků rozhodné skutkové podstaty naplněny ve vlastní sféře osoby, jíž je skutečnost přičítána, zatímco další – ty, které se přičítají – mohou být dány ve sféře osoby jiné.

⁵ Specifickou definici přičítání formulovala normativní teorie, podle níž přičítání, respektive přičitatelnost označuje vztah mezi normou a osobou, která je povinna ji splnit, a je tak jejím povinnostním subjektem (WEYR, F. *Teorie práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 36–37). Toto vymezení je nepochybně funkční jako analytický nástroj v paradigmatu normativní teorie, plně však neodráží způsob, jakým s pojmem přičítání pracují moderní právní řády, jež nepředpokládají výhradně přičítání obsahu dispozice normy (povinnosti), ale rovněž přičítání prvků hypotézy, tedy podmínek nastoupení právního následku. Srovnej také pojednání Karla Berana, jenž dovozuje, že pro plnohodnotnou právní existenci právnické osoby není postačující, jsou-li jí přičítána práva a povinnosti, ale je nezbytné přičítat jí též rozum a vůli (BERAN, K. Osoba jako „bod přičitatelnosti“. *Právník*. 2017, roč. 156, č. 6, s. 501).

⁶ V německé dogmatice se tato operace označuje jako *Fremdzurechnung* (srovnej např. SEIDEL, A. *Die wertende Wissenszurechnung*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2021, s. 31) nebo *Drittzurechnung* (FIETZ, T. *Die Wissenszurechnung gegenüber juristischen Personen*. Berlin: Duncker & Humblot, 2021, s. 76–77). Oproti přičítání cizích okolností stojí přičítání vlastních okolností, tedy faktů, jež mají původ ve vlastním jednání osoby, jíž jsou přičítány (německá právní věda zde hovoří o *Eigenzurechnung*). V rámci této operace zkoumáme, zdali může být osoba podle práva vnímána jako původce určitého faktického stavu, a zda vůči ní mají být vyvozovány právní konsekvence, jež s tímto skutkovým stavem spojují právní normy. Jako historicky významný příklad užití pojmu přičítání v tomto významu se uvádí pasáž z Kantovy *Metafyziky mravů*, v níž se uvádí, že „[p]řičítání (*imputatio*) v morálním smyslu je úsudek, skrze nějž je kdosi nazírán jako původce (*causa libera*) určitého jednání, které se označuje čin (*factum*) a podléhá zákonům; nese-li s sebou tento úsudek též vyvození právních následků tohoto činu, jde o právně závazné přičítání (*imputatio iudiciaria*, s. *valida*), jinak pouze o přičítání úsudečné (*imputatio diiudicatoria*). – Osoba (fyzická či morální), která je povolána právně závazně přičítat, se nazývá soudce nebo též soud (*iudex s. forum*).“ (KANT, I. *Werke in zwölf Bänden*. Band 8. Frankfurt am Main, 1977, s. 315–336. Dostupné z: <<http://www.zeno.org/nid/20009192166>> [cit. 2022-03-10]). Přičítání vlastních okol-

Příčítání cizích skutečností slouží jako „pomocná“ právní technika při subsumpci skutkového stavu pod právní normu, která věcně reguluje dotčenou situaci (tuto normu lze označit jako normu obsahovou). Technika příčítání cizích faktů se aplikuje, nespĺňuje-li určitý subjekt veškeré skutkové předpoklady použití obsahové právní normy sám, ale teprve ve spojení s jiným subjektem. Hypotéza obsahové normy je tedy naplněna až společným zohledněním okolností, jež se týkají primárního povinnostního subjektu, a okolností majících původ ve sféře osoby, jejíž fakta jsou příčítána jinému. Toto společné zohlednění okolností daných u více subjektů pak umožňuje a předepisuje další – od obsahové normy odlišná – právní norma, totiž norma příčítací (*Zurechnungsnorm*). Příčítání cizích okolností znamená, že jsou vůči osobě vyvozovány právní následky z okolností, jež nastaly u jiného.⁷ Jelikož se jedná o výjimku ze zásady, že každý subjekt práva nese odpovědnost za vlastní sféru, musí být příčítací norma ospravedlněna určitým hodnotovým úsudkem, který stojí v jejím teleologickém pozadí. Musí zde tedy být určitý důvod příčítání (*Zurechnungsgrund*).⁸

V nejobecnější rovině lze důvod příčítání cizích právních skutečností spatřovat v ochraně účelu obsahové normy, jejíž hypotéza dané skutečnosti předpokládá.⁹ Obsahová norma navazuje právní následky na určitý skutkový stav, který by zpravidla měl nastat ve sféře jednoho subjektu. Pokud některé z rozhodných okolností nejsou dány ve sféře adresáta normy, ale jiného subjektu, bude použití obsahové normy vyloučeno. To však může být v rozporu s účelem obsahové normy. Proto k obsahové normě přistupuje příčítací norma, která umožňuje zohlednění skutečností přítomných u subjektu odlišného od adresáta normy. Příčítání je tedy v obecné rovině operací chránící *ratio legis* obsahové normy.¹⁰

ností úzce souvisí s problematikou příčinné souvislosti a sleduje odlišení faktů, za něž osoba může být činěna odpovědnou (jež jsou jí příčitatelné a jejichž následky musí nést), od faktů, jež lze vůči ní pokládat za nahodilé (jež jí příčitatelné nejsou a jejichž následky nemá strpět) – FIETZ, T. *Die Wissenszurechnung gegenüber juristischen Personen*, s. 76. Rozlišení mezi kategoriemi příčítání vlastních a cizích právních skutečností ovšem nemůže být zcela jednoznačné, neboť i příčítání cizích okolností je zpravidla hodnotově založeno na myšlence, že osoba, jíž se týkají fakta příčítaná jinému, má určitou vazbu na subjekt, kterému je příčítáno, a že tedy činy prve zmíněného subjektu nejsou subjektu druhému nakonec zcela cizí.

⁷ Bylo by možné argumentovat, že příčítání vědění členů orgánů právnické osobě se tomuto pozorování částečně vymyká, neboť nejde ani tak o rozšíření sféry odpovědnosti subjektu, ale spíše o definiční vymezení, kde se tato sféra vůbec nachází. Příčítáme-li zmocniteli znalosti zmocněnce, pak nepochybně vůči zmocniteli vyvozujeme následky z právních skutečností nastalých ve sféře jiné osoby (zmocněnce). Naproti tomu při příčítání znalostí orgánů právnické osobě hledáme podmínky pro vyvození právních následků uvnitř vlastní struktury právnické osoby, abychom zjistili, co je právnické osobě skutečně vlastní a mohli jí teprve následně přičítat cosi cizího (SEIDEL, A. *Die wertende Wissenszurechnung*, s. 118; viz též FIETZ, T. *Die Wissenszurechnung gegenüber juristischen Personen*, s. 111–112). S tímto náhledem se nicméně neztotožňuji. Z právního hlediska je každá právnická osoba subjektem odlišným od všech ostatních subjektů. I když jí přičítáme vědění členů jejich orgánů, vyvozujeme vůči ní následky z právních skutečností, které jsou splněny u jiné osoby (člena jejího orgánu). Bylo by tedy obtížné vystihnout, v čem je po stránce juristické příčítání vědění členů orgánů právnické osobě kvalitativně odlišné od jiných případů příčítání cizích právních skutečností (podobně JUNG, S. *Wissenszurechnung und Wissensverantwortung bei juristischen Personen*. Baden-Baden: Nomos, 2017, s. 137–138).

⁸ BORK, R. *Zurechnung in Konzern*. *Zeitschrift für Unternehmens- und Gesellschaftsrecht*. 1994, č. 2, s. 238–240, a SCHÜLLER, W. *Die Wissenszurechnung im Konzern*. Berlin: Duncker & Humblot, 2000, s. 34–35.

⁹ Umožnění použití obsahové normy navzdory tomu, že povinnostní subjekt sám nespĺňuje všechny její aplikační předpoklady, se někdy odlišuje od důvodu příčítání a označuje za účel příčítání (*Zurechnungszweck*), (SCHÜLLER, W. *Die Wissenszurechnung im Konzern*, s. 30). Byť jde o rozlišení spíše scholastické, vhodně poukazuje na fakt, že je účel příčítací normy spjat s obsahovou normou, z čehož vyplývá, že také rozsah a podmínky příčítání mohou být v konkrétním případě ovlivněny smyslem a účelem obsahové normy (FIETZ, T. *Die Wissenszurechnung gegenüber juristischen Personen*, s. 77–78).

¹⁰ SEIDEL, A. *Die wertende Wissenszurechnung*, s. 32–33.

Konkrétně důvod přičítání vědění právníckým osobám, jemuž bude věnován následující výklad, teorie i praxe většinou nachází s pomocí následujících argumentů:

a) Argument rovným postavením

Argument rovným postavením je založen na myšlence, že ten, kdo vstupuje v soukromoprávní styk s právníckou osobou, by se zásadně neměl ocitat v horší, ale ani lepší pozici než ten, kdo jedná s osobou fyzickou. Vnitřní distribuce vědění mezi jednotlivé složky organizace, jež je běžná u právníckých osob, avšak neznámá u osob fyzických, které mají všechno shromážděné vědění obsaženo v jediné mysli, by tedy měla být z hlediska třetích subjektů irelevantní. Tento argument je nicméně novější literaturou kritizován jako zjednodušující a málo přesvědčivý. Jednak je třetí osobě zřejmé, že vstupuje ve styk s právníckou, nikoli fyzickou osobou, a není tak zapotřebí, aby jí bylo plně garantováno, že se neocitne v jiném postavení, než kdyby jednala s člověkem.¹¹ Nadto i fyzické osoby (například samostatně vystupující podnikatelé) mohou vytvářet organizační struktury složené ze zaměstnanců, zástupců a jiných pomocníků. Není tedy důvod od vytvoření složitější organizační soustavy odhlížet, vybuduje-li ji osoba právnícká. Konečně komplexnější organizace oproti jednotlivcům zvyšují nejen rizika vnitřní poruchy v pohybu informací, ale také samotný rozsah shromažďovaných a zpracovávaných informací. Ignorování odlišností mezi jednotlivci a vnitřně diferencovanými organizačními strukturami tak nevytváří rovnost fyzických a právníckých osob, ale bez racionálního důvodu znevýhodňuje osoby právnícké.¹²

b) Argument ochranou důvěry třetích osob

Argument ochranou důvěry třetích osob se odvíjí od myšlenky, dle níž mají třetí osoby (účastníci soukromoprávního styku) právo důvodně očekávat, že bude nakládání s informacemi uvnitř právnícké osoby řádně organizováno, takže se informace, které sdělují určitému subjektu v rámci organizační struktury právnícké osoby, dostanou ke členům orgánů, kteří je mohou efektivně využít při rozhodování za tuto právníckou osobu.¹³ Bylo by však možné namítat, že se jedná o jakési sebenaplňující se proroctví, poněvadž důvěra třetích osob v řádnost organizace informací v rámci struktury právnícké osoby bude oprávněná a ochrany hodná pouze v takové míře, v jaké právo stanoví právníckým osobám povinnost tento režim správy informací skutečně zavést. Kdybychom tedy závěr, že je právnícká osoba povinna řádně uspořádat vnitřní toky informací, chtěli opřít toliko o poukaz na důvěru třetích osob, jednalo by se o argument kruhový. Jelikož třetí subjekty mohou náležitě nakládání s informacemi od právnícké osoby legitimně očekávat, pouze

¹¹ Z hlediska českého práva lze dodat, že občanský zákoník z roku 2012 je koncepčně založen na „přirozené nerovnosti“ mezi fyzickými a právníckými osobami (viz obecnou část důvodové zprávy, oddíl 2. B.). I to oslabuje oprávněnost očekávání třetích subjektů, že bude jejich postavení při jednání s právníckou osobou shodné jako při jednání s osobou fyzickou.

¹² GRIGOLEIT, H. C. *Zivilrechtliche Grundlagen der Wissenszurechnung*. *Zeitschrift für das Gesamte Handels- und Wirtschaftsrecht*. 2017, č. 181, s. 189–192, SEIDEL, A. *Die wertende Wissenszurechnung*, s. 118–121. Další kritiku argumentu rovným postavením viz v SPINDLER, G. *Wissenszurechnung in der GmbH, der AG und im Konzern*. *ZHR: Zeitschrift für das gesamte Handels- und Wirtschaftsrecht*. 2017, č. 181, s. 315–317, RÖDER, E. *Diskussionsbericht zu den Referaten von Hans Christoph Grigoleit, Gerhard Wagner und Klaus-Peter Naumann*. *ZHR: Zeitschrift für das gesamte Handels- und Wirtschaftsrecht*. 2017, č. 181, s. 302, a JUNG, S. *Wissenszurechnung und Wissensverantwortung bei juristischen Personen*, s. 208–212. Naproti tomu smířlivý postoj k dané argumentační linii zastává FIETZ, T. *Die Wissenszurechnung gegenüber juristischen Personen*, s. 152–154.

¹³ FIETZ, T. *Die Wissenszurechnung gegenüber juristischen Personen*, s. 154–156.

existuje-li norma, jež zakládá povinnost k vnitřní informační správě, nemůžeme normu, z níž tato povinnost plyne, zpětně justifikovat jejich očekáváními.¹⁴

c) Argument rozdělením rizika

V pozadí argumentu rozdělením rizika stojí myšlenka zodpovědnosti osoby za sféru, nad níž může vykonávat kontrolu, a za subjekty, jež do této sféry náležejí a v rámci usku- tečněné dělby práce provádějí určitou delegovanou činnost pro nositele kontroly.¹⁵ Argument rozdělením rizika se může vyskytovat ve dvou odlišitelných subvariantách:

- i) Argument prospěchem z dělby práce. Tento argument se opírá o úvahu, že dělba práce přináší zvýšení společenské efektivity, snížení transakčních nákladů a úspo- ry z rozsahu.¹⁶ Vyplyvají z ní však rovněž společenská rizika, která by neměly nést třetí osoby, ale ten, kdo má z dělby práce prospěch, tedy ten, kdo danou organizaci s vnitřní dělbou úkolů (a z toho vyplývající distribucí vědění) vytvořil.¹⁷
- ii) Argument kontrolou nad riziky dělby práce. Uvedený argument vychází z předpo- kladu, že ten, kdo vytvořil určitou soustavu s vnitřní dělbou práce (a tedy rovněž nerovnoměrným rozdělením informací), je nejlépe disponován, aby zmenšil rizika, jež z této dělby práce vyplývají. Důsledky poruch v pohybu informací by měly jít k tíži osoby, která může nastavit vnitřní procesy organizace tak, aby byla četnost výskytu těchto poruch minimalizována. Přenosem rizika na tvůrce organizačního celku se mu vytvářejí pobídky, aby vnitřní oběh informací optimalizoval.¹⁸

Argument rozdělením rizika se s ohledem na výše naznačené výhrady vůči prvním dvěma argumentačním liniím jeví jako vhodnější opora pro úvahy o přiřítání vědění práv- nickým osobám, zejména pro dovození existence tzv. organizačních povinností, které jsou nezbytným prvkem v tomto textu předloženého modelu přiřítatelnosti vědění orgánů právnické osobě.¹⁹ Domnívám se ale, že je nutné doplnit ještě čtvrtý argument, který bude hrát významnou roli právě při řešení problematiky přiřítání vědění členů orgánů, a to:

d) Argument rozhodovací kompetencí

Argument rozhodovací kompetencí vychází z premisy, dle níž je vědění osoby v sou- kromém právu relevantní nikoli samo o sobě, nýbrž jako okolnost lidského rozhodování

¹⁴ SEIDEL, A. *Die wertende Wissenszurechnung*, s. 121–122.

¹⁵ V tomto duchu lze číst úvahy, jež rozvíjí BUCK, P. *Wissen und juristische Person: Wissenszurechnung und Herausbildung zivilrechtlicher Organisationspflichten*, s. 107–108, vycházející z Canarise (srovnej CANARIS, C.-W. *Die Vertrauenshaf- tung im deutschen Privatrecht*. In: CANARIS, C.-W. *Gesammelte Schriften. Band II*. Berlin – Boston: De Gruyter, 2012, s. 542–544).

¹⁶ SEIDEL, A. *Die wertende Wissenszurechnung*, s. 123.

¹⁷ SCHÜLER, W. *Die Wissenszurechnung im Konzern*, s. 31–32. Viz též BUCK, P. *Wissen und juristische Person: Wissens- zurechnung und Herausbildung zivilrechtlicher Organisationspflichten*, s. 130–132.

¹⁸ SEIDEL, A. *Die wertende Wissenszurechnung*, s. 123–124, FIETZ, T. *Die Wissenszurechnung gegenüber juristischen Personen*, s. 156–157. Srovnej také BUCK, P. *Wissen und juristische Person: Wissenszurechnung und Herausbildung zivilrechtlicher Organisationspflichten*, s. 127–130.

¹⁹ Argumentu rozdělením rizika je blízké ekonomické zdůvodnění přiřítání vědění. Z hospodářské perspektivy se stano- vením pravidel přiřítání vědění zakládají pro právnickou osobu, již jsou znalosti přiřítány, pobídky, aby vynaložila společensky optimální náklady na zajištění bezporuchového přesunu informací od osoby, jejíž vědění jí bude přičteno, respektive se jím vylučují pobídky, které by jinak právnická osoba měla, vyhybat se negativním důsledkům vědění ome- zením toku informací z okrajových míst své organizační struktury k orgánům způsobilým na základě těchto informací rozhodovat (WAGNER, G. *Wissenszurechnung: Rechtsvergleichende und rechtsökonomische Grundlagen*. ZHR: *Zeit- schrift für das gesamte Handels- und Wirtschaftsrecht*. 2017, č. 181, s. 260–263).

a jednání. Vědomí má z hodnotového hlediska význam, neboť vědoucemu lze přičítat k tíži (vytýkat), že se navzdory znalosti relevantních faktů rozhodl určitým způsobem jednat. Zatímco konání či nekonání nevědouceho právní řád alespoň v některých případech omlouvá a spojuje s ním méně přísné následky, vůči tomu, kdo má k dispozici informace, v jejichž světle je zřejmé, jaký postup je žádoucí z hlediska právem chráněných hodnot, lze vyvozovat nepříznivé právní následky bez zvláštních ohledů.²⁰ Proto lze osobě přičítat vědění toho, kdo za ni v záležitosti, pro niž je vědění významné, rozhoduje.²¹

2. Dobrá víra a vědění

V následujícím textu budu podrobněji analyzovat podmínky, za nichž lze vědění člena orgánu právnické osoby přičítat právnické osobě, tedy předpoklady, které musí být splněny, aby bylo možné na základě existence vědomí o určité skutečnosti na straně člena orgánu právnické osoby přijmout závěr o existenci vědomí o téže skutečnosti na straně právnické osoby jako takové. Fakt, že se v § 151 odst. 2 o. z., o něž se tato operace z hlediska platného práva opírá, hovoří o dobré víře, nikoli o vědění, nepokládám za podstatný.

Dobrá víra označuje omluvitelný omyl subjektu, tedy nevědění, které dané osobě nelze vytýkat, neboť se jej nebylo možné vyvarovat ani při vynaložení odpovídající míry péče.²² Nabytí znalosti o určitém faktu osobou vylučuje její omyl nebo alespoň omluvitelnost tohoto omylu, a tedy rovněž dobrou víru dané osoby. Při doslovném čtení § 151 odst. 2 o. z. by zde obsažená norma znamenala, že nepřítomnost vědomí (omyl) členů orgánu implikuje nepřítomnost vědomí (omyl) právnické osoby.

Toto pojetí však vede k absurdním důsledkům v situacích, kdy část členů určitého orgánu není v dobré víře, zatímco zbývající členové tohoto orgánu dosud dobrou víru mají: při přijetí teze o přičítání dobré víry by mělo platit, že je právnická osoba dobrověrná, dokud existuje alespoň jeden člen jejího orgánu, který je v dobré víře, a jehož dobrou víru tak lze právnické osobě přičíst. Jakkoli ovšem mohou být k otázce „kontaminace“ dobré víry právnické osoby věděním jednotlivých členů jejích orgánů legitimně zaujímana různá stanoviska, patrně nikdo nezastává názor, že by právnická osoba měla pozbyť dobrou víru, až když v jejích orgánech nezůstane skutečně nikdo, kdo ještě setrvává v omluvitelném omylu o rozhodné okolnosti.

Ustanovení § 151 odst. 2 o. z. je proto nutné číst tak, že se právnické osobě přičítá nikoli dobrá víra (omluvitelný omyl), nýbrž vědění jejích orgánů. Přítomnost, nebo absence tohoto vědění pak umožňuje učinit závěr, zda je právnická osoba v dobré víře, či nikoli.

²⁰ FASSBENDER, C. – NEUHAUS, H. Zum aktuellen Stand der Diskussion in der Frage der Wissenszurechnung, *WM Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankrecht*. 2002, roč. 56, č. 25, s. 1259; GRIGOLEIT, H. C. *Zivilrechtliche Grundlagen der Wissenszurechnung*, s. 177; FIETZ, T. *Die Wissenszurechnung gegenüber juristischen Personen*, s. 92–93, 109. V české literatuře viz BRIM, L. Vědění v občanském právu. *Právník*. 2022, roč. 161, č. 10, s. 937–956.

²¹ Na této premise je vybudována například koncepce přičítání vědění, kterou rozvíjí Maria Walter (WALTER, M. *Die Wissenszurechnung im schweizerischen Privatrecht*. Bern: Stämpfli Verlag, 2005, s. 92–119 a 157–227).

²² Blíže srovnej MELZER, F. – TÉGL, P. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I, § 1–117*, s. 135–138, TELEČ, I. Zlá víra. *Bulletin advokacie*. 2018, č. 7, s. 32, PETROV, J. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník: komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 38, LAVICKÝ, P. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*, s. 51–52.

3. Pojem orgánu právnické osoby

Ačkoli zpravidla nevyvstávají pochyby, jaké orgány právnická osoba konkrétního typu musí, případně může utvářet, není pojem orgánu právnické osoby po definiční stránce zcela jasný.²³ Obtížné je zejména nalezení vnějších hranic daného konceptu, které by umožnily jednoznačně rozlišovat mezi členy orgánů právnické osoby a jinými subjekty, jež pro právnickou osobu vykonávají činnost. Názory na potřebnost tohoto rozlišení se mohou rozcházet v závislosti na zaujatých teoretických východiscích. Někteří autoři vycházejí z předpokladu, že je postavení členů orgánů právnické osoby kvalitativně odlišné od pozice zástupců či jiných pomocníků.²⁴ Pro podporovatele tohoto přístupu je tudíž pojem orgánu a odlišení jeho členů od ostatních reprezentantů právnické osoby významnější než pro zastánce teoretických přístupů, jež staví členy orgánů a zástupce, zaměstnance a další pomocníky právnické osoby naroveň.²⁵ Nicméně i když na právnické osoby nazíráme v souladu s (modifikovanou) teorií fikce jako na umělé konstrukty právního řádu, za něž projevují vůli navenek jejich zástupci,²⁶ není pochyb, že český právní řád obsahuje právní normy, jež ve svých hypotézách pracují s pojmem orgánu právnické osoby, což platí i pro § 151 odst. 2 o. z. V rámci výkladu platného práva je tak zapotřebí usilovat o vyjasnění konceptu orgánu právnické osoby, mají-li být jednoznačně stanoveny aplikační předpoklady norem tohoto typu.

V české právní vědě podává zdařilé vymezení orgánu právnické osoby Pelikánová, jež jej definuje jako součást (organizační složku) právnické osoby, která má v rámci této osoby určitou funkci a je zakotvena v zákoně nebo ve stanovách.²⁷ S inspirací v německé dogmatice lze tuto definici rozvinout do tzv. institucionálně-funkčního vymezení orgánu, jež se – jak napovídá jeho označení – opírá o dva prvky: prvek institucionální a prvek funkční.²⁸ Institucionální prvek spočívá v tom, že:

- 1) orgán je určitou dílčí složkou vnitřní struktury právnické osoby jako organizačního celku, do něhož je začleněn (zabudován),²⁹
- 2) směrem do nitra právnické osoby je dostatečně funkčně samostatný, abychom ho mohli vnímat jako samostatnou jednotku, avšak
- 3) ve vnějších vztazích nevystupuje jako subjekt práva, a své úlohy tedy plní jen pro právnickou osobu, nikoli na vlastní účet.³⁰

²³ Jak podotýká LASÁK, J. In: LASÁK, J. – DĚDIČ, J. – POKORNÁ, J. – ČÁP, Z. a kol. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 291, a LASÁK, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*, s. 562, občanský zákoník ani zákon o obchodních korporacích pojem orgánu právnické osoby nevymezují, což je však u natolik obecného teoretického pojmu pochopitelné i komparativně obvyklé.

²⁴ SCHMIDT, K. *Gesellschaftsrecht*. 3. Auflage. Köln: Carl Heymanns Verlag, 1997, s. 255–263.

²⁵ BUCK, P. *Wissen und juristische Person: Wissenszurechnung und Herausbildung zivilrechtlicher Organisationspflichten*, s. 194–203.

²⁶ HAVEL, B. In: MELZER, F. – TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I, § 1–117*, s. 271, JANŮ, P. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 221, LASÁK, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*, s. 562.

²⁷ PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku (s přihlédnutím k evropskému právu)*. 2. díl. § 56–260. Praha: Linde, 1995, s. 707.

²⁸ JACOBY, F. *Das Private Amt*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2007, s. 196.

²⁹ SCHÜRNBRAND, J. *Organschaft im Recht der privaten Verbände*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2007, s. 48–49.

³⁰ Ibidem, s. 57–61.

Coby součást institucionálního prvku definice orgánu se dále předpokládá, že:

- 4) orgány jsou vytvářeny zakladatelských právním jednáním nebo zákonem, nikoli například obligační smlouvou stojící vedle zakladatelského právního jednání.³¹

Funkční prvek definice orgánu právnické osoby lze pak spatřovat v tom, že:

- 5) orgány nahrazují vůli a vědomí právnické osoby, a to nejen při právním či faktickém jednání navenek, ale též ve vztazích čistě interních,^{32, 33}
- 6) a proto mají v záležitostech týkajících se právnické osoby zvláště vymezenou působnost, v rámci níž jsou jim svěřena oprávnění přijímat rozhodnutí nebo v těchto záležitostech jinak působit.³⁴

Z pojmového hlediska je dále nutné rozlišovat mezi orgánem právnické osoby a členem orgánu právnické osoby. Zatímco orgánem je abstraktní instituce vymezená výše uvedeným způsobem, členem orgánu je konkrétní fyzická či právnická osoba, jež v tomto orgánu v určitý čas zastává pozici a je z toho titulu povolána vykonávat jeho působnost.³⁵ Ve světě rozlišení mezi orgánem právnické osoby a jeho členem může být v určitých případech účelné proces přičítání skutkové okolnosti od člena orgánu k právnické osobě strukturovat do dvou analyticky odlišitelných částí, jež popisuje teoretická konstrukce nazývaná model zdvojeného přičítání (*doppelte Zurechnung*) či řetězec přičítání (*Zurechnungskette*): skutková okolnost, jež nastala u člena orgánu právnické osoby, se v prvním kroku přičítá orgánu právnické osoby coby abstraktní instituci a teprve ve druhém kroku se daná okolnost, nyní přičtená orgánu právnické osoby, přičítá této právnické osobě samotné.³⁶

Toto pojetí bylo kritizováno coby samoučelné a prakticky nevýznamné.³⁷ Pro precizní teoretickou práci však není neúčinné, neboť umožňuje zřetelněji vidět, že v procesu přičítání skutkových okolností od člena orgánu k právnické osobě splývá několik relativně nezávislých hodnotových soudů. Položíme-li si dvě odlišné otázky – „Lze okolnost danou u člena orgánu přičíst orgánu právnické osoby?“ a „Lze okolnost danou u orgánu

³¹ SCHÜRNBAND, J. *Organschaft im Recht der privaten Verbände*, s. 49–57.

³² Funkční prvek je nutno vykládat natolik široce, aby zahrnul též orgány, které mají na rozhodování s účinky navenek jen zprostředkovaný vliv, například proto, že plní toliko poradní či kontrolní funkce.

³³ SCHÜRNBAND, J. *Organschaft im Recht der privaten Verbände*, s. 68–76, 94–95, 436.

³⁴ Srovnej Wolffovo klasické vymezení orgánu jako souboru předmětem a často i způsobem výkonu vymezených oprávnění k obstarávání určitých záležitostí a zastupování, respektive jako organizací založeného souboru příslušností (*durch die Organisation begründeter Zuständigkeitskomplex*) – WOLFF, Hans J. *Organschaft und juristische Person. Zweiter Band, Theorie der Vertretung*. Berlin: Carl Heymanns Verlag, 1934, s. 236.

³⁵ WOLFF, Hans J. *Organschaft und juristische Person. Zweiter Band, Theorie der Vertretung*. Berlin: Carl Heymanns Verlag, 1934, s. 230–235, SCHMIDT, K. *Gesellschaftsrecht*, s. 421–422, LEUSCHNER, L. In: SCHUBERT, C. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 1: Allgemeiner Teil §§ 1–240*. 9. Auflage. C. H. Beck, 2021, § 26, marg. č. 3, SCHÄFER, C. In: HABERSACK, M. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 7: Schuldrecht, Besonderer Teil IV: §§ 705–853*. 8. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2020, § 705, marg. č. 264. V české literatuře viz NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, L. *Odpovědnost členů statutárních orgánů právnických osob*. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 97–99. Naopak Flume význam tohoto pojmového odlišení zpochybňuje (FLUME, W. *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts. Band 1. Teil 2, Die juristische Person*. Berlin: Springer, 1983, s. 377).

³⁶ JACOBY, F. *Das Private Amt*, s. 212, SCHÜRNBAND, J. *Organschaft im Recht der privaten Verbände*, s. 45–46, LEUSCHNER, L. In: SCHUBERT, C. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 1: Allgemeiner Teil §§ 1–240*, § 26, marg. č. 3. Viz též rozsudek BGH ze dne 8. 12. 1989, sp. zn. V ZR 246/87, NJW 1990, 975.

³⁷ Viz např. BUCK, P. *Wissen und juristische Person: Wissenszurechnung und Herausbildung zivilrechtlicher Organisationspflichten*, s. 196.

právnícké osoby přičíst této právnícké osobě?“ – , zjistíme, že při jejich řešení bereme na zřetel poněkud odlišná hlediska. Při zodpovídání první z nich se ptáme, zda byla konkrétní znalost daného člena orgánu využitelná při rozhodování uvedeného orgánu, zatímco při řešení druhé posuzujeme, zdali se dotčená informace týká záležitosti, o níž tento orgán rozhodoval, a předmětná informace se tak v konečném důsledku mohla promítnout do jednání činěného za právníckou osobu.

4. Absolutní a relativní přičítání vědění členů orgánů právnícké osobě

Při výkladu občanského zákoníku z roku 1964, jenž žádné pravidlo o přičítání vědění členů orgánů právnícké osoby neobsahoval, se dovozovalo, že vědomost právnícké osoby o určité právně významné skutečnosti je zásadně založena, má-li o předmětné skutečnosti povědomí statutární orgán právnícké osoby.³⁸ Ustanovení § 151 odst. 2 o. z. jde však *prima facie* ještě dále než dřívější judikatorní náhled, neboť hovoří jednoduše o přičítání dobré víry členů orgánů právnícké osobě, a mohlo by z něj být tudíž vyvozováno, že by právnícké osobě mělo být *vždy* přičítáno vědění *všech* členů *veškerých* jejích orgánů. Takto široké porozumění § 151 odst. 2 o. z. by rámcově odpovídalo koncepci, která se v německojazyčné dogmatice označuje jako teorie absolutního přičítání vědění (*Theorie der absoluten Wissenszurechnung*).³⁹

4.1 Vývoj v Německu

Starší německá doktrína⁴⁰ a judikatura Říšského soudu a Spolkového soudního dvora⁴¹ se v duchu teorie absolutního přičítání vědění hlásily k tezi, dle níž je vědění členů orgánů vědění právnícké osoby, tj. k náhledu, který odpovídá extenzivnímu chápání § 151 odst. 2 o. z., a to přesto, že v německém občanském zákoníku není zakotveno pravidlo, jež by přičítání vědomí členů orgánu právnícké osobě poskytovalo výslovnou normativní oporu. Daná koncepce byla nezřídka proklamována bez konkrétnějšího zdůvodnění, za její hlubší hodnotový základ byla nicméně pokládána tzv. organická teorie právnických osob.⁴² V souladu s hodnotovými východisky organické teorie se při absolutním přičítání vědění prosazoval úsudek, že je postavení členů právnícké osoby zcela specifické,

³⁸ Rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2017, sp. zn. 29 Cdo 4554/2015, ze dne 3. 4. 2018, sp. zn. 28 Cdo 3934/2018, ze dne 20. 4. 2020, sp. zn. 21 Cdo 391/2020, a ze dne 25. 8. 2020, sp. zn. 23 Cdo 146/2020, či jeho usnesení ze dne 22. 12. 2021, sp. zn. 24 Cdo 224/2020.

³⁹ Viz namátkou JACOBY, F. *Das Private Amt*, s. 267, a BUCK, P. *Wissen und juristische Person: Wissenszurechnung und Herausbildung zivilrechtlicher Organisationspflichten*, s. 208 an. Někdy se hovoří též o abstraktní teorii vědění (*abstrakte Wissenstheorie*), srovnej SCHUBERT, C. In: SCHUBERT, C. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 1: Allgemeiner Teil §§ 1–240, § 166*, marg. č. 8.

⁴⁰ RICHARDI, R. *Die Wissensvertretung. Archiv für die civilistische Praxis*. 1969, č. 5–6, s. 388–389.

⁴¹ Srovnej rozsudky BGH ze dne 30. 4. 1955, sp. zn. II ZR 5/54, a ze dne 23. 10. 1958, sp. zn. II ZR 127/57. Jako první z této řady rozhodnutí bývá vzpomínán rozsudek RG ze dne 8. 2. 1935, JW 1935, 2044 (citováno podle BUCK, P. *Wissen und juristische Person: Wissenszurechnung und Herausbildung zivilrechtlicher Organisationspflichten*, s. 224–226, která ovšem s ohledem na skutkové okolnosti řešené věci vyslovuje pochybnosti, zda se v něm skutečně Říšský soud přihlásil k tomu, co bylo posléze nazýváno teorií absolutního přičítání vědění).

⁴² BAUMANN, H. *Die Kenntnis juristischer Personen des Privatrechts von rechtserheblichen Umständen. Zeitschrift für Unternehmens- und Gesellschaftsrecht*. 1973, č. 3, s. 288–289, FLUME, W. *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts. Band 1. Teil 2, Die juristische Person*, s. 399, SCHMIDT, K. *Gesellschaftsrecht*, s. 294–295, JACOBY, F. *Das Private Amt*, s. 267.

a proto se též předpoklady přičítání vědění člena orgánu právnické osobě musí odlišovat od předpokladů přičítání vědění jiných subjektů.⁴³

Klasická teorie absolutního přičítání je vybudována na myšlence, že vědění každého jednoho člena orgánu právnické osoby automaticky zakládá její vědění.⁴⁴ Znalosti členů orgánu lze tedy v souladu s tímto pojetím právnické osobě přičítat, i když daný člen orgánu nebyl účasten na rozhodování, pro něž byla zmíněná znalost významná. Dále je možné v souladu s teorií absolutního přičítání vědění právnické osobě přičítat také soukromě (mimo výkon funkce) nabyté vědění členů orgánů a pokládat ji za nositele znalostí nejen současných, ale též bývalých členů jejích orgánů.⁴⁵ Rysem teorie absolutního přičítání vědění je rovněž striktní odlišení postavení členů orgánů právnické osoby a jiných osob plnících funkce v rámci její organizační struktury. Zatímco vědění členů orgánů se v tomto paradigmatu právnické osobě přičítá bez dalšího, u jiných pomocníků se podobný mechanismus automatického přičítání nepředpokládá.⁴⁶

Novější literatura teorii absolutního přičítání vědění odmítá.⁴⁷ Kritici tomuto pojetí vytýkají nepřesvědčivost zakotvení v organické teorii⁴⁸ i nedostatek zákonné opory (v kontextu německého právního řádu). Argumentují, že možnost přičítání vědění členů orgánů právnické osoby není metafyzickou otázkou, jejíž řešení by vyplývalo z teoretického uchopení podstaty právnických osob, nýbrž hodnotovým problémem (*Wertungsproblem*) nalezení spravedlivé rovnováhy mezi zájmy dotčených subjektů.⁴⁹ Teorie absolutního přičítání vědění je pak považována za neuspokojivou jednak proto, že dává nástroje pro řešení problému přičítání vědění toliko u členů orgánů, nikoli již však u jiných subjektů stojících v rámci organizační struktury právnické osoby, a jednak proto, že u členů orgánů předpokládá přičítání vědění zcela mechanicky a nediferencovaně.⁵⁰

V jádru koncepce oponentní vůči teorii absolutního přičítání vědění, jež se někdy označuje jako teorie relativního přičítání vědění (*Theorie der relativen Wissenszurechnung*),⁵¹ pak stojí teze, že znalosti členů orgánů nelze s věděním právnické osoby ztotožňovat zcela paušálně, nýbrž je třeba najít hodnotící hlediska, podle nichž bude posouzeno, kdy je vědění právnické osobě přičitatelné, a kdy nikoli. V literatuře se pak nezdědka prosazuje myšlenka, že přičítání vědění členů orgánů není kvalitativně odlišné od přičítání vědění jiných osob využívaných v rámci dělby práce, zejména zástupců ve smyslu § 166 BGB či ostatních pomocníků nevystupujících v postavení orgánu právnické osoby, a že je možnost přičítání vědění členů orgánů právnické osobě hodnotitelná z týchž hledisek, podle

⁴³ WALTER, M. *Die Wissenszurechnung im schweizerischen Privatrecht*, s. 190–191.

⁴⁴ JUNG, S. *Wissenszurechnung und Wissensverantwortung bei juristischen Personen*, s. 129–130.

⁴⁵ SCHMIDT, K. *Gesellschaftsrecht*, s. 295, HARTUNG, M. M. A. *Wissenszurechnung beim Unternehmenskauf*. *Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht*, 1999, č. 12, s. 526–527, JACOBY, F. *Das Private Amt*, s. 267–268, GRIGOLEIT, H. C. *Zivilrechtliche Grundlagen der Wissenszurechnung*, s. 187–188, SCHUBERT, C. In: SCHUBERT, C. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 1: Allgemeiner Teil §§ 1–240*, § 166, marg. č. 8.

⁴⁶ WAGNER, G. *Wissenszurechnung: Rechtsvergleichende und rechtsökonomische Grundlagen*, s. 206–207.

⁴⁷ Viz např. GRUNEWALD, B. In: BEISSE, H. – LUTTER, M. – NÄRGER, H. *Festschrift für Karl Beusch zum 68. Geburtstag am 31. Oktober 1993*. Berlin – New York: De Gruyter, 1993, s. 301 an., SCHÜLER, W. *Die Wissenszurechnung im Konzern*, s. 61–62, JUNG, S. *Wissenszurechnung und Wissensverantwortung bei juristischen Personen*, s. 129–131.

⁴⁸ FIETZ, T. *Die Wissenszurechnung gegenüber juristischen Personen*, s. 132–133.

⁴⁹ Srovnej BAUM, M. *Die Wissenszurechnung*. Berlin: Duncker & Humblot, 1999, s. 375.

⁵⁰ FIETZ, T. *Die Wissenszurechnung gegenüber juristischen Personen*, s. 133.

⁵¹ STOFFELS, M. In: HEIDEL, T. – HÜSSTEGE, R. – MANSEL, H.-P. – NOACK, U. *BGB: allgemeiner Teil. Band 1*. 4. Auflage. Baden-Baden: Nomos, 2021, § 166, marg. č. 12.

nichž se přiřítatelnost vědění posuzuje u jiných subjektů, jež právnícká osoba využívá při své činnosti.⁵² V rámci teorie relativního přiřítání vědění se okruh členů orgánů, jejichž vědění je automaticky přiřítatelné právnícké osobě, omezuje jen na ty osoby, jež právníckou osobu zastupovaly v záležitosti, pro niž je dané vědění významné, případně k tomuto zastupování udělily jednajícimu pokyny.⁵³

Těž v judikatuře Spolkového soudního dvora lze vysledovat pohyb směrem od automatického ztotožňování vědění právnícké osoby s věděním členů jejich orgánů, založeného na organické teorii, případně později na argumentu rovným postavením,⁵⁴ k diferencovanému přístupu založenému na potřebě ochrany třetích osob a jistoty soukromoprávního styku obecně.⁵⁵ V jádru novějšího náhledu stojí myšlenka organizačních povinností, jež umožňuje řešit problém přiřítání vědění právnícké osobě nuancovaněji a s jasnějším teleologickým zdůvodněním.⁵⁶ V souladu s tímto paradigmatem má právnícká osoba (respektive obecněji každý subjekt, který v rámci hospodářského života společnosti vytváří určitou organizační strukturu) povinnost zajistit řádnou správu informací v rámci své organizace (jejich přenos, ukládání a prověřování).⁵⁷ Nemůže se tudíž k tíži třetích osob dovolávat poruch ve vnitřním nastavení procesů zpracování informací.⁵⁸

⁵² FASSBENDER, C. – NEUHAUS, H. *Zum aktuellen Stand der Diskussion in der Frage der Wissenszurechnung*, s. 1255. Ve švýcarské doktríně vyslovuje názor, že se přiřítání vědění členů orgánů neřídí žádnými zvláštními pravidly, nýbrž obecnými normami, jež dopadají na přiřítání vědění v jiných vztazích, například WALTER, M. *Die Wissenszurechnung im schweizerischen Privatrecht*, s. 223–227.

⁵³ FRENSCH, B. In: PRÜTTING, H. – WEGEN, G. – WEINREICH, G. *Bürgerliches Gesetzbuch: Kommentar*. 11. Auflage. Köln: Luchterhand, 2016, s. 253. Mezi prvními tuto myšlenku rozvinul Baumann, jenž dovozoval, že je při řešení otázky přiřítatelnosti vědění členů orgánů právnícké osobě zapotřebí vycházet z hodnotového úsudku, který zákonodárce učinil při formulaci jediné explicitní normy o přiřítání vědění v německém občanském právu, tj. § 166 BGB, regulujícího přiřítání vědění zástupce. V souladu s daným ustanovením je pro účely aplikace právních norem, jež váží právní následky na vědění osoby o určité skutečnosti, významné vědění zástupce, nikoli vědění zastoupeného (§ 166 odst. 1 BGB). Znalosti zastoupeného mají význam toliko v případě, že zástupce při daném jednání jednal podle konkrétních pokynů zastoupeného (§ 166 odst. 2 BGB). Tuto úvahu by podle Baumanna bylo namísto přiměřeně reflektovat i při řešení otázky přiřítání vědění členů orgánů právnícké osoby. Na popsaném základě tudíž dovozuje, že lze právnícké osobě přiřítat pouze vědění těch členů jejich orgánů, kteří právníckou osobu v záležitosti, pro niž je příslušné vědění relevantní, zastupovali, nebo kteří jednání zástupců aktivně ovlivnili, případně o daném jednání alespoň věděli. Naproti tomu není obhajitelné přiřítat právnícké osobě vědění členů orgánů, kteří kroky činěné jménem právnícké osoby v příslušné záležitosti nemohli nijak ovlivnit. Princip ochrany důvěry v soukromoprávním styku může vést k přiřícení vědění členů orgánů též v jiných situacích. Odmítnout je však dle Baumanna nutno řešení ztotožňující bez dalšího vědění člena orgánů s věděním právnícké osoby (BAUMANN, H. *Die Kenntnis juristischer Personen des Privatrechts von rechtserheblichen Umständen*, s. 284 an.). Ke srovnatelným závěrům dospívá FLUME, W. *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts. Band 1. Teil 2, Die juristische Person*, s. 403–405, který rovněž dovozuje, že by přiřítání vědění členů orgánů právnícké osoby mělo být posuzováno podobně jako přiřítání vědění zástupců. Na Baumannovo pojetí navazuje též TAUPITZ, J. BGH, 2. 2. 1996 – V ZR 239/94. Zur Wissenszurechnung bei arbeitsteilig aufgebauten Organisationen. *Juristen Zeitung*. 1996, roč. 51, č. 14, s. 731, avšak dále je rozvíjí zapojením konceptu organizačních povinností. K pojetí založenému na kombinaci přiřítání vědomí členů orgánů účastných na jednání za právníckou osobu podle pravidel o zastoupení a přiřítání vědění jiných osob v případě porušení organizačních povinností se kloní též SCHILKEN, E. In: GURSKY, K.-H. et al. *Staudinger BGB. Allgemeiner Teil 5*. Berlin: Sellier – de Gruyter, 2014, § 166, marg. č. 32. Podobně GRIGOLEIT, H. C. *Zivilrechtliche Grundlagen der Wissenszurechnung*, s. 188.

⁵⁴ Rozsudky BGH ze dne 3. 3. 1956, sp. zn. IV ZR 314/55, ze dne 23. 10. 1958, sp. zn. II ZR 127/57, ze dne 6. 4. 1964, sp. zn. II ZR 75/62, a ze dne 1. 3. 1984, sp. zn. IX ZR 34/83. Takto viz ještě rozsudek BGH z 8. 12. 1989, sp. zn. V ZR 246/87, byť již s poznámkou, že otázku přiřítání vědění zástupců vystupujících z pozice orgánů nelze řešit s pojmově-logickou přesností, ale jen hodnotově posouzením (*wertende Beurteilung*).

⁵⁵ SCHUBERT, C. In: SCHUBERT, C. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 1: Allgemeiner Teil §§ 1–240*, § 166, marg. č. 8–9.

⁵⁶ SPINDLER, G. *Wissenszurechnung in der GmbH, der AG und im Konzern*, s. 313.

⁵⁷ SCHILKEN, E. In: GURSKY, K.-H. et al. *Staudinger BGB. Allgemeiner Teil 5*, § 166, marg. č. 32.

⁵⁸ Podle Wagnera není pochyb, že judikatura použila pojem organizačních povinností k vymezení okruhu případů, kdy je

Ve vazbě na tuto změnu perspektivy se při zkoumání přičitatelnosti vědomí klade menší akcent na postavení člena orgánu, jenž s informací přišel do styku, a větší akcent na samotný charakter a význam dotčené informace.⁵⁹ Významným se zde stává zejména pojem vědění typicky uchovávaného ve spisech (*typischerweise aktenmäßig festgehaltenes Wissen*).⁶⁰ Právě u informací daného typu lze po právnické osobě legitimně požadovat jejich systematické uchování a zajištění jejich opětovné využitelnosti.

4.2 Vývoj ve Švýcarsku

Ve švýcarské právní vědě Reichel v souladu s východisky teorie absolutního přičítání vědění zprvu dovozoval, že právnické osobě lze přičítat vědění byť jen jediného člena kteréhokoli z jejich orgánů obecně oprávněných k zastupování (*abstrakt vertretungsberechtigte Organe*), aniž by bylo významné, zda právnickou osobu skutečně zastupoval v záležitosti, pro niž je vědění relevantní, či zda o této záležitosti vůbec věděl. Tento závěr Reichel podepíral obrazným vyjádřením – úvahou, že orgány za právnickou osobu nejen vyjadřují vůli a jednají, ale též myslí a znají; v dobrém i zlém musí proto právnické osobě jít na vrub vědění jejích orgánů, jež jsou netoliko jejíma rukama, nýbrž též jejím mozkiem –, primárně jej však zdůvodňoval teleologicky: není hodnotově akceptovatelné, aby se korporace vyhnula negativním následkům vědění statutárního orgánu o určité právně významné skutečnosti tím, že statutární orgán deleguje jednání v příslušné záležitosti na bezelstného zástupce.⁶¹

Teorie absolutního přičítání vědění byla švýcarskou dogmatikou sledována i dále, byla však ve svých důsledcích postupně relativizována a zmírňována, zejména v tom směru, že bylo vědění členů orgánů právnické osoby pokládáno za přičitatelné, toliko byl-li dotčený člen orgánu účasten záležitosti, jíž se informace týká, případně na dané záležitosti sám neparticipoval, leč alespoň o ní věděl.⁶² Postupně byl model založený na absolutním přičítání vědění korigován též uplatněním úvah odpovídajících konceptu organizačních povinností a normativního standardu řádně uspořádané právnické osoby. Za přičitatelné právnické osobě je tak švýcarskou naukou pokládáno nejen vědění orgánů, jež jsou do jednání v předmětné záležitosti zapojeny, ale také vědění jiných orgánů, jež se k orgánům činným v dané věci nedostalo z důvodu poruchy ve vnitřní organizaci právnické osoby.⁶³

právnické osobě přičitatelné vědění osob, jež nejsou členy jejích orgánů, není ovšem zcela jisté, zda rovněž na základě tohoto pojmu provedla zúžení podmínek, za nichž lze právnické osobě přičítat vědění členů orgánů (WAGNER, G. *Wissenszurechnung: Rechtsvergleichende und rechtsökonomische Grundlagen*, s. 208–209). Že k takové restrikci okruhu přičitatelného vědění došlo na úrovni převažujícího doktrinálního mínění, je však poměrně jisté.

⁵⁹ BUCK-HEEB, P. Private Kenntnis in Banken und Unternehmen – Haftungsvermeidung durch Einhaltung von Organisationspflichten. *WM Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankrecht*. 2008, roč. 62, č. 7, s. 283.

⁶⁰ SCHUBERT, C. In: SCHUBERT, C. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 1: Allgemeiner Teil* §§ 1–240, § 166, marg. č. 9.

⁶¹ REICHEL, H. Gutgläubigkeit beim Fahrniserwerb. *Zeitschrift für das Privat- und Öffentliche Recht der Gegenwart*. 1916, roč. 42, s. 199–203.

⁶² HONSELL, H. In: GEISER, T. – FOUNTOLAKIS, C. *Zivilgesetzbuch I. Art. 1–456 ZGB*. 6. Auflage. Basel: Helbing Lichtenhahn Verlag, 2018, čl. 3, marg. č. 49.

⁶³ WALTER, M. *Die Wissenszurechnung im schweizerischen Privatrecht*, s. 193–196, HUGUENIN, C. – REITZE, C. In: GEISER, T. – FOUNTOLAKIS, C. *Zivilgesetzbuch I. Art. 1–456 ZGB*, čl. 54/55, marg. č. 19. K rozvolňování vazby na teorii absolutního přičítání vědění v judikatuře švýcarského Spolkového soudu viz také ABEGGLEN, S. *Wissenszurechnung bei der juristischen Person und im Konzern, bei Banken und Versicherungen*. Bern: Stämpfli, 2004, s. 46–57.

4.3 Dílčí závěr

Německá a švýcarská dogmatika se tedy navzájem přibližují ve shodě na obecné tezi, že by právnické osobě nemělo být vědění členů jejích orgánů přiřítelné bez dalšího, ale že by daný problém měl být řešen hodnotovým vážením, opírajícím se nikoli o posuzování veškerých skutkových okolností v každém jednotlivém případě, nýbrž o aplikaci teleologicky zdůvodněných kritérií, která umožňují určit, v jakých typových situacích lze právnickou osobu pokládat za nositele vědění dostupného členovi jejího orgánu, a v jakých nikoli.⁶⁴ V základu paradigmatu přiřítání vědění právnické osobě, jež se v posledních třech desetiletích dostalo do popředí, pak spočívá pojem organizačních povinností, zejména povinností k řádnému nastavení uchovávaní a přenosu informací v rámci organizace, a myšlenka, že právnická osoba, jež tyto povinnosti neplní, se nemůže jejich porušení dovolávat k tíži třetích osob.^{65, 66}

5. Základní východiska přiřítání vědění členů orgánů právnické osobě v českém právu

Závěry německojazyčné doktríny nejsou do českého prostředí přenositelné mechanicky, neboť jsou vyslovovány v kontextu právních řádů, jež postrádají explicitní hodnotové rozhodnutí zákonodárce ohledně možnosti přiřítání vědění členů orgánů právnické osobě. Normativní zdroje pro řešení problémů přiřítelnosti orgánového vědění jsou tak v nich nacházeny pomocí analogického použití jiných ustanovení, případně na základě čistě teoretických východisek. Český zákonodárce naproti tomu v § 151 odst. 2 o. z. dotčený problém jednoznačně uchopil a vyslovil se pro přiřítání vědomí členů orgánů právnické osoby. To je nutno respektovat.⁶⁷

Jazykový výklad dotčeného ustanovení českého občanského zákoníku však otevírá značný interpretační prostor pro stanovení konkrétních podmínek, za nichž je vědomí

⁶⁴ WEIGT, T. *Die Wissenszurechnung im Unternehmen nach § 166 BGB*. Norderstedt: GRIN Verlag, 2012, s. 24–25.

⁶⁵ ABEGGLEN, S. *Wissenszurechnung bei der juristischen Person und im Konzern, bei Banken und Versicherungen*, 157–181. Nelze však konstatovat, že by v německojazyčné jurisprudenci panovala bezvýjimečná shoda, pokud jde o přesvědčivost modelu založeného na organizačních povinnostech. Například Goldschmidt prosazuje názor, že by se přiřítání vědění členů orgánů právnické osobě mělo opírat o analogické použití § 31 BGB, nikoli o koncept organizačních povinností (GOLDSCHMIDT, Ch.-U. *Die Wissenszurechnung: ein Problem der jeweiligen Wissensnorm, entwickelt am Beispiel des § 463 S. 2 BGB*. Berlin: Duncker & Humblot, 2001, s. 207–251; podobně WEIGT, T. *Die Wissenszurechnung im Unternehmen nach § 166 BGB*, s. 25). Vůči přiřítání vědění na bázi organizačních povinností (*pflichtenbasierte Wissenszurechnung*) nabízí alternativní (byť nikoli radikálně odlišnou) koncepci například též SEIDEL, A. *Die wertende Wissenszurechnung*, s. 89–166.

⁶⁶ Konvergenci mezi německým a švýcarským právem nelze jistě vysvětlovat jen inherentní přesvědčivostí modelu přiřítání vědění založeného na organizačních povinnostech, ale také velkou gravitační silou, kterou působí německá právní dogmatika na celý prostor německy hovořících zemí.

⁶⁷ Pravidlo o přiřítání vědomí (dobré víry) členů orgánů právnické osobě obsažené v § 151 odst. 2 o. z. je systematicky upraveno spolu s pravidlem o nahrazování vůle právnické osoby členy jejích orgánů v § 151 odst. 1 o. z. Inspiračním zdrojem § 151 odst. 1 o. z. je přitom podle důvodové zprávy čl. 55 švýcarského ZGB (což je s ohledem na příklon českého občanského práva k modifikované teorii fikce a ovlivnění švýcarského civilního kodexu teorií reality problematické, viz RUBAN, R. K právní subjektivitě, povaze a jednání právnických osob. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2013, č. 3, s. 388). Tato inspirace se však zjevně vztahuje toliko k § 151 odst. 1 o. z., neboť čl. 55 ZGB žádnou normu o přiřítání vědění orgánů právnické osobě, jež by odpovídala § 151 odst. 2 o. z., neobsahuje. Na druhou stranu je třeba připustit, že právě na čl. 55 ZGB, zejména jeho druhý odstavec, jenž stanoví, že orgány právnickou osobu zavazují právním jednáním, jakož i jiným chováním, švýcarská rozhodovací praxe nezdědila odkazuje ve snaze najít pozitivní oporu pro přiřítání vědění orgánů (WALTER, M. *Die Wissenszurechnung im schweizerischen Privatrecht*, s. 196–197).

členů orgánů právnické osobě přičitatelné. Obecná tendence německé a švýcarské doktríny jemněji rozlišovat případy přičitatelnosti vědomí členů orgánů pak může být inspirativní v tom ohledu, že nás nutí klást si otázku, jaké jsou důvody rozhodnutí zákonodárce projevujícího se v § 151 odst. 2 o. z. a zda by také v českém právu nebylo namíště různé případy nabytí vědomí o právně významné skutečnosti členem orgánu ve světle těchto důvodů diferencovat.

V důvodové zprávě k § 151 odst. 2 o. z. se uvádí, že „*musí být důraz položen na dobrou víru toho orgánu, který rozhoduje, neboť toto hledisko je pro závěr o existenci či neexistenci dobré víry právnické osoby právně významné*“. Tato poznámka je sice nejednoznačná, neboť není zřejmé, co se normativně míní „kladením důrazu“, a není nijak reflektována v samotné dikci ustanovení, jež přičitatelnost vědomí (potažmo dobré víry) na členy rozhodujících orgánů nikterak nelimituje. Přesto se jedná o myšlenku významnou. Nejen proto, že jde o náznak subjektivního záměru zákonodárce, ale především proto, že je teleologicky smysluplná. Koresponduje totiž s argumentem rozhodovací kompetenci: jelikož je vědění právně významné jako okolnost rozhodování, mělo být právnické osobě přičitatelné vědění toho, kdo za ni na základě tohoto vědění rozhodoval.

Z řečeného předpokladu vyplývá, že by v rámci organizační struktury právnických osob měla být přičitatelnost vědění spojena se znalostmi orgánů, jež rozhodovaly v záležitosti, jíž se toto vědění týká.⁶⁸ Vyžaduje-li se v určité záležitosti kumulativně rozhodnutí více orgánů právnické osoby, lze jí přičítat vědění členů obou těchto orgánů, poněvadž pokud je k určitému jednání zapotřebí přivolení dvou orgánů, může každý z nich projevením opačné vůle tomuto jednání zabránit, a pakliže tak navzdory znalosti rozhodných okolností neučiní, lze to právnické osobě klást k tíži.⁶⁹

Není přitom namíště trvat na tom, aby orgán, jehož vědění je právnické osobě přičitatelné podle § 151 odst. 2 o. z., byl orgánem, jenž právnickou osobu v dané věci zastupoval navenek. Ne-li z jiného důvodu, pak proto, že český zákonodárce zakotvuje v § 151 odst. 2 o. z. zvláštní přičítací normu právě pro členy orgánů, jejichž existenci lze teleologicky zdůvodnit toliko tím, že se její aplikační rozsah zcela nepřekrývá s přičítací normou pro zástupce zakotvenou v § 436 odst. 2 o. z. Kdyby mělo být právnické osobě přičitatelné výhradně vědomí členů zastupujících orgánů, byl by § 151 odst. 2 o. z. nadbytečný.

Rozhoduje-li v určité záležitosti odlišný orgán než ten, který za právnickou osobu v dané věci jedná navenek,⁷⁰ bude jí podle § 151 odst. 2 o. z. přičitatelné vědění orgánu,

⁶⁸ Existují případy, v nichž je podle práva významná znalost určitého okruhu faktů, ale nebylo zde dosud přijato žádné rozhodnutí, neboť to má být teprve na základě získaných informací učiněno. Jde zejména o pravidla upravující počátky subjektivních lhůt (WALTER, M. *Die Wissenszurechnung im schweizerischen Privatrecht*, s. 100–105). Příkladem může být norma, podle níž obecná subjektivní promlčecí lhůta začíná plynout, až když se oprávněná osoba dozví (nebo alespoň má a může dozvědět) o rozhodných okolnostech (§ 619 o. z.). Získání relevantní informace umožňující uplatnění práva u orgánu veřejné moci v takové situaci nutně předchází rozhodnutí, že dané právo bude, nebo nebude uplatněno. Pro podobné případy tedy musíme upravit pravidlo o přičítání vědění orgánů tak, že bude právnické osobě přičitatelná znalost nikoli orgánu, který v dané záležitosti (např. záležitosti uplatnění práva před orgánem veřejné moci) rozhodoval – poněvadž tu dosud žádné rozhodnutí přijato nebylo –, nýbrž orgánu, který je v této záležitosti *oprávněně rozhodnout*.

⁶⁹ Shodně LASÁK, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*, s. 565.

⁷⁰ Srovnej případ obcí, jež navenek zastupuje starosta (§ 103 odst. 1 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů), který ale nemůže sám vytvářet vůli obce, neboť to přísluší výhradně zastupitelstvu obce či radě obce (viz nálezy Ústavního soudu ze dne 6. 4. 2005, sp. zn. II. ÚS 87/04, a ze dne 25. 8. 2015, sp. zn. I. ÚS 2574/14, či rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. 21 Cdo 2144/2016, a ze dne 25. 7. 2018, sp. zn. 25 Cdo 462/2018).

kteřý za právníckou osobu rozhoduje, nikoli toho, který v souladu s takto učiněným rozhodnutím skutečně právní jednání navenek. Jednání osoby, jež utvořenou vůli projevu je navenek, bude ovšem právnícké osobě přiřítelné v režimu § 436 odst. 2 o. z., neboť tento subjekt je zástupcem právnícké osoby, i když se při zastupování musí řídit dříve učiněným rozhodnutím orgánu právnícké osoby.⁷¹

Na základě § 151 odst. 1 o. z. bude tedy právnícké osobě zpravidla přiřítelné vědění členů rozhodujícího orgánu. V některých případech ovšem aplikovaná norma, jež ve své hypotéze předvídá znalost osoby o určité okolnosti (neboli norma vědomostní),⁷² přímo stanoví jako předpoklad nastoupení právního následku vědění na straně konkrétního orgánu právnícké osoby.⁷³ V takovém případě nebude zapotřebí identifikovat orgán, který v dané věci rozhodoval, nýbrž bude nutné trvat na tom, že je určující znalost orgánu právnícké osoby, jehož vědění předpokládá příslušná vědomostní norma.

Při přiřítání vědění právnícké osobě lze tudíž vycházet z teze, že jsou právnícké osobě přiřítelné znalosti členů orgánu, jehož vědomí je předvídáno v hypotéze aplikované vědomostní normy; není-li však v hypotéze aplikované vědomostní normy zmíněn žádný orgán, což platí v naprosté většině případů, přiřítá se právnícké osobě vědění členů toho orgánu, který rozhodoval v záležitosti, pro niž je daná znalost významná. Právě nastíněné základní kritérium je však samo o sobě neuspokojivé, neboť třetí osoby zatěžuje rizikem, že se právně významná informace nedostane k orgánu, jenž na jejím základě přijal rozhodnutí. I v českém právu lze přitom stejně přesvědčivě jako v německojazyčných právních řádech argumentovat, že by riziko poruch v toku informací uvnitř právnícké osoby měla nést právnícká osoba sama, nikoli třetí subjekty, jež s ní jednají.

Vyslovenou tezi je proto nutno doplnit o korektiv, jenž v zájmu ochrany třetích subjektů a jistoty soukromoprávního styku přesouvá riziko nedostatků v přesunu informací uvnitř právnícké osoby na její bedra, a rozšiřuje tím okruh přiřítelného vědění. Tento korektiv lze vystavět na myšlence, že by právnícká osoba měla své vnitřní poměry řádně organizovat tak, aby zajistila, že budou relevantní informace v zásadě dostupné těm, kdo na jejich základě budou moci za právníckou osobu rozhodovat. V případech, kdy právnícká osoba danou organizační povinnost neplní, nemůže být oprávněna dovolávat se tohoto vnitřního nepořádku v neprospekch třetích subjektů.⁷⁴

⁷¹ Srovnej též poznámku v důvodové zprávě k § 151 o. z.: „Pokud jde o jiné osoby, které právníckou osobu zastupují a v zastoupení za ni právně jednají (např. zaměstnanci), posoudí se otázka dobré víry podle obecných ustanovení o smluvním zastoupení.“

⁷² K pojmu vědomostních norem (*Wissensnormen*) viz např. BAUM, M. *Die Wissenszurechnung*, s. 32–33, SEIDEL, A. *Die wertende Wissenszurechnung*, s. 17, či FIETZ, T. *Die Wissenszurechnung gegenüber juristischen Personen*, s. 83.

⁷³ Viz např. normu obsaženou v § 403 odst. 2 z. o. k., jež ve své hypotéze předpokládá vědění představenstva nebo správní rady akciové společnosti.

⁷⁴ GRUNEWALD, B. *Wissenszurechnung bei Juristischen Personen*. In: BEISSE, H. – LUTTER, M. – NÄRGER, H. *Festschrift für Karl Beusch zum 68. Geburtstag am 31. Oktober 1993*, s. 301–320, SCHÜLER, W. *Die Wissenszurechnung im Konzern*, s. 77–82, FASSBENDER, C. – NEUHAUS, H. *Zum aktuellen Stand der Diskussion in der Frage der Wissenszurechnung*, s. 1255–1256, GRIGOLEIT, H. C. *Zivilrechtliche Grundlagen der Wissenszurechnung*, s. 169 a 192–196. Srovnej též například výklad Jungů, který ovšem dovozuje, že pro organizační povinnosti není primární problematika rozložení rizika, ale potřeby ochrany soukromoprávního styku (JUNG, S. *Wissenszurechnung und Wissensverantwortung bei juristischen Personen*, s. 205–212, 235–265). S tím není zapotřebí polemizovat, jelikož snaha o vhodné rozložení rizika poruch v informační sféře a ochrana jistoty třetích osob, respektive jistoty soukromoprávního styku spolu úzce souvisejí. Ke koncepci přiřítání vědění na základě organizačních povinností v informační sféře viz (zčásti kriticky) – BUCK, P. *Wissen und juristische Person: Wissenszurechnung und Herausbildung zivilrechtlicher Organisationspflichten*, s. 393–463, a SEIDEL, A. *Die wertende Wissenszurechnung*, s. 57–85.

Při přičítání vědění členů orgánu právnické osobě v režimu § 151 odst. 2 o. z. je proto namístě postupovat podle těchto pravidel:

- I) Právnické osobě jsou přičitatelné znalosti členů orgánu, jehož vědomí je zmíněno v hypotéze aplikované vědomostní normy.
- II) Není-li v hypotéze aplikované vědomostní normy zmíněn žádný konkrétní orgán, jsou právnické osobě přičitatelné znalosti členů orgánu, který rozhodoval v záležitosti, pro niž je toto vědění významné.
- III) Právnické osobě je rovněž přičitatelné vědění, které je přítomno v jiné části sféry kontrolované právnickou osobou, platí-li zároveň, že v řádně organizované právnické osobě by se tato informace dostala ke členům orgánu zmíněného v hypotéze vědomostní normy [uvedeného sub I)], respektive členům orgánu rozhodujícího v záležitosti, pro niž je toto vědění významné [uvedeného sub II)], tedy že důvodem, proč nemají informaci k dispozici členové těchto orgánů, je fakt, že právnická osoba porušila svou povinnost k řádné organizaci vnitřních informačních toků.^{75, 76}

Tato obecná východiska – zejména myšlenku organizačních povinností – lze pak použít též k řešení dílčích problémů, jež v rámci problematiky přičítání vědomí členů orgánů právnické osobě vyvstávají. Jejich aplikaci může být rovněž podle okolností vhodné propojit s výše zmíněným modelem zdvojeného přičítání, který – v souladu s poměrně nekontroverzním rozlišením mezi členem orgánu právnické osoby a orgánem právnické osoby – činí rozdíl mezi přičítáním vědění člena orgánu právnické osoby tomuto orgánu a přičítáním vědění orgánu právnické osoby dané právnické osobě. V intencích modelu dvojího přičítání lze tyto dva články řetězce přičítání vědění člena orgánu právnické osoby zkoumat separátně, neboť se opírají o odlišné hodnotové úvahy.⁷⁷

⁷⁵ V německé doktríně někteří autoři rozpoznávají podobné alternativy (viz např. SCHÜLER, W. *Die Wissenszurechnung im Konzern*, s. 82–83; FASSBENDER, C. – NEUHAUS, H. *Zum aktuellen Stand der Diskussion in der Frage der Wissenszurechnung*, s. 1258–1259). Viz též Fietzovo rozlišení mezi přičítáním vědění ve vazbě na jednání (*handlungsabhängige Wissenszurechnung*) a přičítáním vědění bez vazby na jednání (*handlungsunabhängige Wissenszurechnung*). Prvé umožňuje přičítání znalostí osob, které za právnickou osobu rozhodují v záležitosti, jíž se vědění týká, zatímco druhé umožňuje přičítat též vědění jiných subjektů (FIETZ, T. *Die Wissenszurechnung gegenüber juristischen Personen*, s. 110–175). Pravidlo založené na přičítání vědomí členů orgánu příslušného k rozhodování je v německé civilistice však někdy konstruováno odlišně s ohledem na jiné znění právní úpravy. Jelikož německý právní řád obsahuje pouze normu o přičítání vědomí zástupce v § 166 BGB, odvíjí se přičitatelnost znalostí člena orgánu primárně od toho, zda je zástupcem právnické osoby navenek. Například vědomí členů dozorčí rady akciové společnosti je tak právnické osobě přičitatelné, jen když právnickou osobu výjimečně sami zastupují nebo se jinak účastní jednání za společnost navenek. V ostatních případech je jejich vědění přičitatelné jen na základě případného porušení organizačních povinností při nakládání s informacemi (SCHUBERT, C. In: SCHUBERT, C. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 1: Allgemeiner Teil §§ 1–240, § 166*, marg. č. 12).

⁷⁶ V české literatuře viz k organizačním povinnostem ČECH, P. Přičitatelnost dobré či zlé víry, respektive vědomí o určité skutečnosti právnické osobě. *Právní rozhledy*. 2018, č. 6, s. 214–215, a BRIM, L. Přičitatelnost vědomí právnickým osobám: doplnění paradigmatu. In: RONOVSKÁ, K. – HAVEL, B. – LAVICKÝ, P. a kol. *Pocta Prof. Janu Hurdíkovi k 70. narozeninám: základní otázky života, práva a vůbec...!* Brno: Masarykova univerzita, 2021, s. 309 an. S myšlenkou nikoli nepodobnou přičítání vědění na bázi organizačních povinností se lze setkat též v úvaze Dvořákové, dle níž v případě, že je člen statutárního orgánu v dobré víře, zatímco člen kontrolního orgánu nikoli, není právnická osoba v dobré víře, jelikož člen kontrolního orgánu byl povinen sdělit rozhodné skutečnosti členu statutárního orgánu, a neučinil-li tak, porušil svou povinnost výkonu funkce s péčí řádného hospodáře – DVOŘÁK, T. In: ŠVESTKA, J. – DVOŘÁK, J. – FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek I, Obecná část (§ 1 až 654)*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 472–473.

⁷⁷ Nutno zdůraznit, že v souladu s uvedenými pravidly se vědění členů orgánů přičítá právnické osobě, nikoli jiným členům orgánů této právnické osoby (rozsudky BGH ze dne 13. 10. 2000, sp. zn. V ZR 349/99, a ze dne 27. 9. 2002, sp. zn. V ZR 320/01, SCHILKEN, E. In: GURSKY, K.-H. et al. *Staudinger BGB. Allgemeiner Teil 5, § 166*, marg. č. 32). To je důležité

6. Dílčí problémy přiřítání vědění členů orgánů právnické osobě v českém právu

6.1 Přiřítatelnost vědění jednotlivých členů orgánu tomuto orgánu

Zaměříme-li se v intencích modelu dvojího přiřítání na operaci založení vědění orgánu právnické osoby na vědění jeho člena, musíme si předně položit otázku, zda je vědění orgánu dáno věděním byť jen jediného člena tohoto orgánu, anebo zda se vyžaduje nabytí znalosti nadpoloviční většinou, popřípadě jinak kvalifikovaným podílem členů tohoto orgánu. K posléze uvedenému názoru se hlásila starší doktrína rakouská a pod jejím vlivem též československá⁷⁸ a česká literatura⁷⁹ i rozhodovací praxe Nejvyššího soudu.⁸⁰ Současná rakouská dogmatika však dovozuje, že dobrá víra právnické osoby je vyloučena věděním každého jednoho člena kolektivního orgánu.⁸¹ Též novější česká literatura⁸² a rozhodovací praxe⁸³ se přiklání k tezi, že přiřítatelné právnické osobě je již vědomí jediného člena jejího kolektivního orgánu.⁸⁴

v případech personálního propojení více právnických osob. Jistě není vyloučeno, aby osoba A, která je členem orgánu právnické osoby I nabyla skutečné či normativní vědění o určité okolnosti od osoby B, jež je členem téhož nebo jiného orgánu právnické osoby I, a aby následně takto získané vědění osoby A bylo podle výše nastiněných pravidel přiříceno jiné právnické osobě II, v níž osoba A rovněž vykonává funkci člena orgánu. Nepůjde však o důsledek přiřícení vědění osoby B osobě A, nýbrž o úvahu založenou na zjištění, že osoba A, jejíž vědomí je přiřítatelné právnické osobě II, nabyla skutečnou či normativní znalost určitého faktu od osoby B. Normativní vědění osoby A přitom nelze založit na porušení organizačních povinností právnickou osobou I, ale pouze na porušení vlastních povinností péče v informační sféře na straně osoby A.

⁷⁸ ROUČEK, F. In: ROUČEK, F. – SEDLÁČEK, J. a kol. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl druhý, (§§ 285 až 530)*. Reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 138.

⁷⁹ SPÁČIL, J. In: ŠVESTKA, J. – SPÁČIL, J. – ŠKÁROVÁ, M. – HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník I. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 742.

⁸⁰ Rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2014, sp. zn. 22 Cdo 4057/2013, a ze dne 14. 8. 2018, sp. zn. 28 Cdo 5041/2017, nebo jeho usnesení ze dne 14. 2. 2018, sp. zn. 22 Cdo 3624/2017, a ze dne 16. 5. 2018, sp. zn. 28 Cdo 5762/2017.

⁸¹ SPIELBÜCHLER, K. In: RUMMEL, P. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch: §§ 1 bis 1174 ABGB*. 3. Auflage. Wien: Manz, 2000, s. 492; KODEK, G. In: FENYVES, A. – KERSCHNER, F. – VONKILCH, F. *ABGB: §§ 285 bis 352*. 3. Auflage. Wien: Verlag Österreich, 2011, s. 316; ECCHER, B. – RISS, O. In: KOZIOL, H. – BYDLINSKI, P. – BOLLENBERGER, R. *Kurzkommentar zum ABGB*. 5. Auflage. Wien: Verlag Österreich, 2017, s. 345.

⁸² ČECH, P. *Přiřítatelnost dobré či zlé víry, resp. vědomí o určité skutečnosti právnické osobě*, s. 212–213, TINTĚRA, T. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 472, DVOŘÁK, T. In: ŠVESTKA, J. – DVOŘÁK, J. – FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek I, Obecná část (§ 1 až 654)*, s. 472, LASÁK, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*, s. 564.

⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2019, sp. zn. 28 Cdo 3934/2018. Odlišně však viz časově pozdější usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2020, sp. zn. 28 Cdo 1195/2020, ze dne 8. 9. 2020, sp. zn. 28 Cdo 2257/2020, a ze dne 15. 9. 2020, sp. zn. 28 Cdo 2476/2020, nebo jeho rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 11. 2021, sp. zn. 28 Cdo 1692/2021, které se hlásí k dřívějšímu náhledu akcentujícímu u kolektivního statutárního orgánu význam dobré víry většiny jeho členů.

⁸⁴ Německá doktrína a judikatura BGH dovozuje – s poukazem na ustálený výklad § 166 BGB o přiřítatelnosti vědomí každého z více společných zástupců (*Gesamtvertreter*) zastoupenému (FRENSCH, B. In: PRÜTTING, H. – WEGEN, G. – WEINREICH, G. *Bürgerliches Gesetzbuch: Kommentar*, s. 247; ELLENGERGER, J. In: PALANDT, O. *Bürgerliches Gesetzbuch*. 75. Auflage. München: C. H. Beck, 2016, s. 189) –, že lze právnické osobě přiřítat vědomí byť jen jediného člena statutárního orgánu (Goldschmidt to dokonce označuje za samozřejmé – GOLDSCHMIDT, Ch.-U. *Die Wissenszurechnung: ein Problem der jeweiligen Wissensnorm, entwickelt am Beispiel des § 463 S. 2 BGB*, s. 209). U kontrolního či nejvyššího orgánu ovšem tamější právní věda i praxe přiřítatelnost vědomí každého jednoho člena daných orgánů odmítá, neboť jednotlivý člen není oprávněn vykonávat kompetence dotčeného kolegiálního tělesa. O přiřícení vědění jednotlivého člena by bylo možné uvažovat, pouze pokud by člen nadaný oprávněním svolal zasedání zmiňovaného orgánu měl povědomí o rozhodných skutečnostech a přesto zasedání tohoto orgánu nesvolal (BUCK, P. *Wissen und juristische Person: Wissenszurechnung und Herausbildung zivilrechtlicher Organisationspflichten*, s. 281–299; SPINDLER, G. *Wissenszurechnung in der GmbH, der AG und im Konzern*, s. 327, 331; FIETZ, T. *Die Wissenszurechnung*

Jistě lze argumentovat, že tomuto závěru poskytuje oporu dikce § 151 odst. 2 o. z., která bez bližšího rozlišení pokládá za přičitatelné vědomí členů orgánů.⁸⁵ Citované ustanovení však rovněž nijak neomezuje okruh orgánů, jejichž vědomí by mělo být přičitatelné právnické osobě. Nezdřáháme-li se navzdory tomu dovodit, že právnické osobě nebude přičitatelné vědomí členů všech orgánů, můžeme stejně dobře přijmout zužující interpretaci § 151 odst. 2 o. z., jež vede k závěru, že u kolektivních orgánů nebude právnické osobě automaticky přičitatelné vědomí každého jednotlivého člena. Pro zodpovězení otázky, zda postačuje k založení vědomí orgánu vědomost jediného člena, se opět musíme vrátit k legitimizaci právního významu vědomí, tedy k premise, že vědomí je relevantní jako okolnost jednání a rozhodování. Je-li orgán kolektivní a rozhoduje-li o určité otázce ve sboru (§ 156 odst. 1 o. z.), měla by být k založení jeho vědomosti o relevantní okolnosti nutná znalost na straně takového množství členů, jaké je nezbytné k tomu, aby byl orgán s to přijmout dané informace odpovídající rozhodnutí.⁸⁶ V tomto směru se starší závěr o potřebnosti znalosti na straně nadpoloviční většiny členů kolektivního orgánu jeví teleologicky opodstatněný.⁸⁷

Je zřejmé, že věcné námitky vůči tomuto pojetí mají rovněž svou váhu. Přesouvat břemeno informování nadpoloviční většiny členů orgánu na třetí osobu, jež zamýšlí s právnickou osobou jednat, by bylo nepřiměřeně zatěžující a přinášelo by komplikace v soukromoprávním styku. Korekci výchozího náhledu však není namístě činit pomocí povšechného ztotožnění vědomí právnické osoby s vědomím být jen jediného člena, ale pomocí situačně citlivého nástroje organizačních povinností. Řádně organizovaná právnická osoba musí zajišťovat pohyb informací nejen mezi orgány, ale též uvnitř kolektivních orgánů. Dozví-li se tedy o určité právně významné informaci, která spadá do působnosti kolektivního orgánu, některý z jeho členů, lze v řádně organizované právnické osobě zpravidla očekávat, že tuto informaci zpřístupní ostatním členům daného orgánu tak, aby tento orgán mohl přijmout odpovídající rozhodnutí.⁸⁸ Mohou však vyvstat situace, kdy by ani v rámci řádně organizované právnické osoby nebylo možné vědomí člena orgánu při rozhodování orgánu využít, protože vyvstala objektivně omluvitelná překážka bránící toku informací uvnitř kolektivního orgánu. V takových případech vědomí jednotlivého člena orgánu vědomí tohoto orgánu (v souladu se zde prezentovanou koncepcí) nezaloží.⁸⁹

gegenüber juristischen Personen, s. 115–116; SEIDEL, A. *Die wertende Wissenszurechnung*, s. 199–216; HENSSLER, M. In: HENSSLER, M. – KRÜGER, W. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 5: Schuldrecht – Besonderer Teil II § 535–630h*. 8. Auflage. C. H. Beck, 2020, § 626, marg. č. 331–335; SCHUBERT, C. In: SCHUBERT, C. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 1: Allgemeiner Teil §§ 1–240*, § 166, marg. č. 105–106).

⁸⁵ ČECH, P. *Přičitatelnost dobré či zlé víry, resp. vědomí o určité skutečnosti právnické osobě*, s. 212–213.

⁸⁶ Jsou-li hlasovací práva v orgánu distribuována nerovnoměrně, mělo by být zapotřebí vědomí takového počtu členů orgánu, aby byla dosažena většina vyžadovaná pro přijetí rozhodnutí. Je-li proto například jeden člen kolektivního orgánu vybaven takovým množstvím hlasovacích práv, že je schopen sám docílit přijetí rozhodnutí tohoto orgánu, měla by jeho znalost být přičitatelná předmětnému orgánu, byť třeba početní většina členů tohoto orgánu dotčenou informaci nedisponuje.

⁸⁷ Pokud by šlo o orgán, jehož členové jsou oprávněni zastupovat právnickou osobu, a mohou tak činit jednotlivě, bylo by vědomí členů tohoto orgánu, kteří v posuzované záležitosti jednali za právnickou osobu navenek, právnické osobě přičitatelné podle pravidel o přičítání vědomí zástupce obsažených v § 436 odst. 2 o. z. nezávisle na případném nesplnění podmínek přičítání vědomí člena orgánu podle § 151 odst. 2 o. z.

⁸⁸ Viz podobně SPINDLER, G. *Wissenszurechnung in der GmbH, der AG und im Konzern*, s. 324–325.

⁸⁹ To odpovídá též závěru recentní judikatury, která se sice od důrazu na znalost většiny členů orgánu odchyluje, avšak rovněž připouští, že v situacích narušení komunikace uvnitř kolektivního orgánu z objektivně omluvitelných důvodů nebude nabytí povědomí o rozhodných skutečnostech toliko jedním ze členů kolektivního orgánu nutně zakládat vědomí orgánu a zprostředkovaně právnické osoby (rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2019, sp. zn. 28 Cdo 3934/2018, a ze dne 20. 4. 2020, sp. zn. 21 Cdo 391/2020).

Z premisy, že je vědění relevantní jako okolnost rozhodování a jednání, dále vyplývá, že lze přiřítelnost vědění člena orgánu právnické osoby vyloučit, nemůže-li člen orgánu v dané záležitosti rozhodovat, jelikož je ve střetu zájmů. Vyloučení přiřítelnosti vědění pro střet zájmů je vlastní úpravě institutu zastoupení, neboť obecnou povinností zástupce je hájit zájmy zastoupeného⁹⁰ a osoba, jejíž zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného, není k zastupování jiného oprávněna (§ 437 odst. 1 o. z.).⁹¹ Také členové volených, jmenovaných či jinak povolovaných orgánů právnické osoby však mají povinnost jednat při výkonu své funkce s nezbytnou loajalitou, tj. upřednostňovat zájmy právnické osoby (§ 159 odst. 1 ve spojení s § 152 odst. 2 o. z.).⁹² Stíhá-li jak zástupce právnické osoby, tak členy volených orgánů bez zástupčího oprávnění povinnost sledovat zájmy právnické osoby, bylo by hodnotově rozporné a samoučelně znejasňující, pakliže by účinky střetu zájmů na přiřítelnost vědění byly odlišné u zástupců právnické osoby a u členů jejích orgánů, *nota bene* budou-li jako zástupci právnické osoby vystupovat často právě členové jejích orgánů. Výklad přiřítání vědomí členů orgánů právnické osobě by tedy měl být (nejen v tomto bodě) formován snahou o konkordanci s výkladem přiřítání vědomí jejích zástupců.^{93, 94}

Z východiska, že je vědění právně významné coby okolnost rozhodování, se konečně podává, že úvahu, dle níž je určující vědomí nadpoloviční většiny nebo jinak stanoveného podílu členů kolektivního orgánu, musíme modifikovat tam, kde je v rámci kolektivního orgánu provedena horizontální delegace, tedy rozdělení působnosti kolektivního orgánu mezi jeho členy (§ 156 odst. 2 o. z.).⁹⁵ Rozhodoval-li v určité záležitosti konkrétní člen kolektivního orgánu, musí být pro založení vědění právnické osoby relevantní právě jeho vědomí, nikoli vědomí jiných členů kolektivního orgánu, byť by třeba členové orgánu

⁹⁰ SCHUBERT, C. In: SCHUBERT, C. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 1: Allgemeiner Teil §§ 1–240*, § 181, marg. č. 2. Srovnej však rovněž poznámku v učebnici Wolfové a Neunerové, dle níž povinnost hájit zájmy zastoupeného není pojmovým znakem zastoupení, jelikož v případě smluvního zastoupení může zastoupený zástupce povolat též k hájení zájmů zástupcových nebo zájmů třetí osoby (WOLF, M. – NEUNER, J. *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts*. 11. Auflage. München: C. H. Beck, 2016, s. 600).

⁹¹ K právním následkům střetu zájmů zástupce a zastoupeného viz blíže RUBAN, R. – HOUDEK, Z. Následky jednání zástupce, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného. In: KOTÁSEK, J. – ŠPAČKOVÁ, M. (eds). *Pocta prof. Josefu Bejčkoví k 70. narozeninám*. Brno: Masarykova univerzita, 2022, s. 343–373, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 2022, sp. zn. 31 Cdo 1640/2022.

⁹² ČECH, P. – ŠUK, P. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Praha: Ivana Hexnerová – Bova Polygon, 2016, s. 158–159, JANŮ, P. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník: komentář*, s. 229, LASÁK, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*, s. 598–599.

⁹³ Z právě uvedeného poznatku lze mimo jiné dovozovat, že by i na členy orgánů právnické osoby měla být vztažena pravidla, které v oblasti přiřítání vědění zástupců limitují externí účinky střetu zájmů a chrání dobrou víru třetích osob. Střet zájmů člena orgánu se zájmy právnické osoby, který je nezřetelný pro subjekt, z jehož hlediska je vědění právnické osoby relevantní, by tak vůči tomuto subjektu neměl mít na přiřítelnost vědomí člena orgánu právnické osobě vliv (§ 437 odst. 2 o. z. *per analogiam*).

⁹⁴ Další konsekvencí snahy o nastolení souladu mezi výkladem podmínek přiřítelnosti vědění členů orgánů právnické osoby podle § 151 odst. 2 o. z. a jejích zástupců v režimu § 436 odst. 2 o. z. by mělo být analogické použití pravidla, dle něhož se zastoupenému nepřičítá vědění, které zástupce nabyl před vznikem zastoupení (§ 436 odst. 2 část věty první za středníkem o. z.). Na uvedeném nic nemění ani důvodné pochybnosti o smyslu dané normy, jež vyjadřuje literatura (MELZER, F. In: MELZER, F. – TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek III, § 419–654 a související společná a přechodná ustanovení*. Praha: Leges, 2014, s. 51–52, ČECH, P. *Přiřítelnost dobré či zlé víry, resp. vědomí o určité skutečnosti právnické osobě*, s. 210–211). Na ty je nutno reagovat teleologickou redukcí věcného rozsahu daného pravidla, nikoli petrifikací hodnotového rozporu mezi § 151 odst. 2 a § 436 odst. 2 o. z.

⁹⁵ ČECH, P. – ŠUK, P. *Právo obchodních společností: v praxi a pro praxi (nejen soudní)*, s. 112–113, JANŮ, P. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník: komentář*, s. 227–228, LASÁK, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*, s. 586–587.

nadaní touto znalostí tvořili většinu všech členů daného tělesa. Právnícké osobě však v souladu s výše nastíněnými obecnými pravidly může být přičteno vědomí jiného člena kolektivního orgánu než toho, jenž v dané záležitosti rozhodoval, pakliže by v řádně organizované právnícké osobě (tj. právnícké osobě, jež dbá splnění všech povinností týkajících se vnitřního uspořádání toku informací) byla dotčená informace předána rozhodujícímu členovi kolektivního orgánu. Právě takový úsudek bude přitom v rámci orgánů s horizontální delegací zásadně možné učinit, neboť jde o akt vnitřní distribuce informací v rámci dělby práce, s nímž by se v zájmu ochrany jistoty právního styku měla pojit povinnost zajištění bezporuchového vnitřního oběhu informací, aby právnícká osoba nemohla pociťovat výhod dělby práce a její rizika přesouvat na třetí subjekty.

6.2 Přičitatelnost soukromého vědění člena orgánu právnícké osoby tomuto orgánu

Vědomí fyzické osoby je jednotné – není vnitřně separováno na informace získané při výkonu profese a na informace získané jinak, mimoslužebně čili soukromě. V souladu s argumentem rovným postavením by se tudíž ani u členů orgánů právníckých osob nemělo rozlišovat mezi služebně a soukromě nabytým věděním, neboť učinění takového rozlišení u právníckých osob by uvádělo toho, kdo vstupuje ve styk s právníckou osobou, do horšího postavení než toho, kdo jedná s osobou fyzickou.⁹⁶ V zahraničí se lze přesto setkat s argumentací, že by orgánům právnícké osoby nemělo být přičitatelné všechno vědění jejich členů, včetně toho, které nabyli zcela bez vazby na výkon funkce člena orgánu právnícké osoby. Přičítání soukromě nabytého vědění totiž předpokládá, že veškeré informace získané členem orgánu jsou právníckou osobou využitelné pro rozhodování. Vytváří tak pobídky, aby právnícká osoba po členech svých orgánů ve vlastním zájmu vyžadovala sdělování informací nabytých kdykoli a kdekoli, čímž ve svých důsledcích směřuje k úplnému pohlcení soukromé sféry členů orgánů právnícké osoby jejich profesí.⁹⁷

Na danou situaci lze rovněž nazírat jako na střet ústavně zaručených práv, v němž na jedné straně stojí právo člena voleného orgánu na respektování soukromého a rodinného života⁹⁸ a na straně druhé majetkové zájmy třetích subjektů chráněné široce interpretovaným právem na pokojné užívání majetku.⁹⁹ Proti humanistickému argumentu obranou nepracovního života členů orgánů před prolnutím se s životem profesním stojí totiž i zde imperativ ochrany třetích osob a jistoty soukromoprávního styku před riziky plynoucími z vytváření složitějších organizačních struktur. I na tento problém je možné použít

⁹⁶ JUNG, S. *Wissenszurechnung und Wissensverantwortung bei juristischen Personen*, s. 270.

⁹⁷ SCHUBERT, C. In: SCHUBERT, C. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 1: Allgemeiner Teil §§ 1–240*, § 166, marg. č. 78, 81. Tato argumentace rozhodně není přijímaná univerzálně. Náhled německé doktríny na problém přičítání soukromého vědění člena orgánu je roztržštěný: část literatury se kloní k přičitatelnosti jakéhokoli vědění člena orgánu, jiní přičítání soukromého vědění zcela odmítají a ještě další zastávají střední pozici, jež za určitých podmínek přičítání soukromého vědění připouští, a jindy nikoli (FLEISCHER, H. In: SPINDLER, G. – STILZ, E. *Beck-online. GROSSKOMMENTAR AktG*. München: C. H. Beck, 2021, § 78, marg. č. 56). Negativní postoj k přičítání soukromého vědění naznačil BGH v rozsudku ze dne 9. 4. 1990, sp. zn. II ZR 1/89.

⁹⁸ Čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

⁹⁹ Čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, čl. 11 Listiny základních práv a svobod. K flexibilnímu chápání pojmu majetku v ústavněprávním kontextu viz BOBEK, M. In: KMEC, J. – KOSAŘ, D. – KRATOCHVÍL, J. – BOBEK, M. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1256–1264, a TOMOSZEK, M. – VOMÁČKA, V. In: HUSSEINI, F. – BARTOŇ, M. – KOKEŠ, M. – KOPA, M. a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 373–375.

koncept organizačních povinností.¹⁰⁰ Musíme se orientovat podle toho, co je možné od řádně uspořádané právnické osoby rozumně požadovat při využívání mimoslužebního vědění členů jejích orgánů, aniž by došlo k disproporcionálnímu narušení soukromého života členů těchto orgánů.^{101, 102}

U členů volených orgánů právnické osoby lze z povinnosti vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře (§ 159 odst. 1 o. z.) vyvodit obecnou povinnost využít veškeré informace pro přijetí odpovídajícího rozhodnutí, včetně informací, jež byly získány mimo výkon funkce člena orgánů.^{103, 104} Z této povinnosti je ovšem namísto připustit – úzce interpretované – výjimky tam, kde by se přiřítání mimoslužebně získaných informací jevílo zjevně nerozumným, protože ani při řádném nastavení procesů správy informací by tato informace nebyla zachycena, zpracována a využita. Při zkoumání, zda se jedná o takový výjimečný případ, je možné reflektovat zejména:

- 1) zda členovi orgánu byl nebo alespoň měl a mohl být zřejmý význam soukromě nabyté informace pro právnickou osobu,¹⁰⁵
- 2) zda se daná informace vztahuje k otázkám, které náležejí do působnosti orgánu, jehož je nabyvatel vědění členem, respektive jak blízko má nabyvatel vědění k rozhodovacímu procesu, pro nějž je získaná informace relevantní,¹⁰⁶
- 3) zda byla informace získána v kontextu, který je čistě mimopracovní, nebo v situaci, jež sice nepředstavuje výkon funkce člena orgánu, ale souvisí s jeho profesní činností (např. společenské setkání pořádané zaměstnavatelem).^{107, 108}

¹⁰⁰ SPINDLER, G. *Wissenszurechnung in der GmbH, der AG und im Konzern*, s. 325–326.

¹⁰¹ BUCK-HEEB, P. *Private Kenntnis in Banken und Unternehmen – Haftungsvermeidung durch Einhaltung von Organisationspflichten*, s. 281.

¹⁰² Vzhledem k tomu, že je možnost vyloučení přiřítatelnosti soukromě nabytého vědění zdůvodněna ochranou mimopracovního života člena orgánu, nabízí se otázka, zda lze stejně postupovat i u členů orgánů, kteří svou funkci nevykonávají coby profesí, například členů statutárního orgánu malého volnočasového spolku. Kdyby však byly na právnické osoby s profesionálním managementem kladeny méně přísné požadavky než na právnické osoby organizované na dobrovolnické, neprofesionální bázi, bylo by to nutné vnímat jako hodnotový rozpor. Úlevu v přiřítání vědění, kterou dovedíme pro právnické osoby, v nichž je členství v orgánech vykonáváno jako povolání, musíme proto *a fortiori* vztáhnout též na právnické osoby ostatní.

¹⁰³ SAJNOVITS, A. Ad-hoc-Publizität und Wissenszurechnung. *WM Zeitschrift für Wirtschafts- und Bankrecht*, 2016, roč. 70, č. 17, s. 770, SPINDLER, G. In: GOETTE, W. – HABERSACK, M. – KALSS, S. *Münchener Kommentar zum Aktiengesetz. Band 2*. 5. Auflage. München: C. H. Beck, 2019, § 78, marg. č. 102. Srovnej též přiměřeně závěr Čecha, pokud jde o přiřítání znalostí nabytých před vznikem funkce člena orgánu právnické osoby (ČECH, P. *Přiřítatelnost dobré či zlé víry, resp. vědomí o určité skutečnosti právnické osobě*, s. 213).

¹⁰⁴ Organizační povinnosti se sice připínají k právnické osobě, co do svého obsahového vymezení jsou však provázány s povinnostmi členů orgánů právnické osoby a jiných osob příslušejících k dotčené organizační struktuře (bližze viz pododdíl 6.4).

¹⁰⁵ SCHUBERT, C. In: SCHUBERT, C. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 1: Allgemeiner Teil §§ 1–240*, § 166, marg. č. 80. Srovnej též rozsudek BGH ze dne 9. 7. 2013, sp. zn. II ZR 193/11, BeckRS 2013, 14004, bod 31, kde se přiřítatelnost soukromě nabyté informace dovozuje z jejího zcela zásadního významu pro obchodní činnost společnosti.

¹⁰⁶ Vědění člena orgánu, jemuž přímo přísluší rozhodovat v záležitosti, pro niž je informace významná, bude spíše přiřítatelné, i když je nabyto mimoprofesionně, než vědění člena orgánu, pro jehož působnost daná informace není relevantní a jehož vědění by se v dané situaci právnické osobě přiřítalo jen proto, že by je měl zaznamenat a předat rozhodujícímu orgánu (srovnej RÖDER, E. *Diskussionsbericht zu den Referaten von Hans Christoph Grigoleit, Gerhard Wagner und Klaus-Peter Naumann. ZHR: Zeitschrift für das gesamte Handels- und Wirtschaftsrecht*. 2017, č. 181, s. 307–308).

¹⁰⁷ SCHUBERT, C. In: SCHUBERT, C. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 1: Allgemeiner Teil §§ 1–240*, § 166, marg. č. 81.

¹⁰⁸ Německá literatura často zmiňuje jako relevantní též to, jaké je postavení nabyvatele vědění v organizační struktuře

Německá literatura široce sdílí názor, že je rovněž významné, zda se nositel soukromě nabytého vědění přímo podílel na rozhodnutí v záležitosti, jíž se toto vědění týká, respektive zda ji v dané věci zastupoval. Je-li totiž člen orgánu přímo účasten na rozhodování, je na něj nutné nahlížet vcelku (*vollumfänglich*) a neabstrahovat od mimoslužebně nabytého vědění.¹⁰⁹ Tento závěr však nepokládám za přesvědčivý. Pokud připustíme, že je výjimečně možné právnícké osobě nepřičítat soukromě nabyté vědění, abychom ochránili sféru soukromého života, v níž se členové orgánů mohou oprostit od požadavků své funkce a nebýt „ve střehu“, není zřejmé, proč by se tato ochrana neměla uplatnit i tam, kde člen orgánu nahrazuje vůli právnícké osoby při rozhodování a jednání navenek. Domnívám se proto, že shora naznačená možnost potlačení přičitatelnosti soukromě nabytého vědění člena orgánu musí být vykládána úzce a musí být vyloučeno její nepoctivé zneužívání k tíži třetích subjektů, není nicméně důvod, aby bylo její použití *a priori* znemožněno tam, kde se člen orgánu přímo podílí na rozhodování za právníckou osobu a na jejím zastupování.

Pokud jde o členy nejvyššího orgánu, jenž zásadně není voleným orgánem ve smyslu § 152 odst. 2 o. z., je podstatné, že výkon působnosti členů nejvyššího orgánu zpravidla není jejich profesí, a proto zde absentuje imperativ ochrany soukromého života, který u členů jiných orgánů působí proti zájmu na ochraně třetích osob a omezuje okruh přičitatelného soukromého vědění. Jelikož v daném případě nevystává potřeba proporcionálního omezení majetkových zájmů osob, jež s právníckou osobou přicházejí do styku, lze jim poskytnout plnou ochranu. Soukromé vědění členů nejvyššího orgánu lze tudíž tomuto orgánu zásadně přičítat bez omezení. Přijetím právě vysloveného závěru se nemění nic na tom, že je vědění – zpravidla kolektivního – nejvyššího orgánu založeno až vědění takového počtu jeho členů, jaký je potřebný k přijetí rozhodnutí v dané záležitosti (viz pododíl 6.2), a že se vědění nejvyššího orgánu právnícké osobě přičítá jen v případě, že se jedná o orgán zmíněný v hypotéze vědomostní normy nebo rozhodující v předmětné záležitosti, anebo pokud by se vědění od členů nejvyššího orgánu v řádně organizované právnícké osobě dostalo ke členům orgánu rozhodujícího (viz pododíl 6.4).¹¹⁰

právnícké osoby: čím vyšší pozici subjekt v této organizaci zastává, tím spíše lze očekávat, že bude právnícké osobě dostupné též jeho soukromé vědění (BUCK-HEEB, P. *Private Kenntnis in Banken und Unternehmen – Haftungsvermeidung durch Einhaltung von Organisationspflichten*, s. 284; SAJNOVITS, A. *Ad-hoc-Publizität und Wissenszurechnung*, s. 770; JUNG, S. *Wissenszurechnung und Wissensverantwortung bei juristischen Personen*, s. 270–272; SCHUBERT, C. In: SCHUBERT, C. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 1: Allgemeiner Teil §§ 1–240*, § 166, marg. č. 80). Toto kritérium je však použitelné spíše na různé pomocníky stojící v hierarchicky uspořádané organizační struktuře právnícké osoby. Orgány právnícké osoby, jež mají odlišné působnosti, totiž zpravidla nelze seřadit na jednotné škále rozsahu rozhodovacích pravomocí, a proto ani nelze konstatovat, jak vysoké je postavení jejich členů v rámci právnícké osoby.

¹⁰⁹ Srovnej GRUNEWALD, B. In: BEISSE, H. – LUTTER, M. – NÄRGER, H. *Festschrift für Karl Beusch zum 68. Geburtstag am 31. Oktober 1993*, s. 306–307; FLEISCHER, H. *Zur Privatsphäre von GmbH-Geschäftsführern und Vorstandsmitgliedern: Organpflichten, organschaftliche Zurechnung und private Umstände. Neue Juristische Wochenschrift*. 2006, č. 45, s. 3239; BUCK-HEEB, P. *Private Kenntnis in Banken und Unternehmen – Haftungsvermeidung durch Einhaltung von Organisationspflichten*, s. 283; SPINDLER, G. *Wissenszurechnung in der GmbH, der AG und im Konzern*, s. 326; FLEISCHER, H. In: SPINDLER, G. – STILZ, E. *Beck-online.GROSSKOMMENTAR AktG*. München: C. H. Beck, 2021, § 78, marg. č. 56.

¹¹⁰ V české literatuře se s myšlenkou odlišení soukromého a služebního vědění setkáváme v odlišném smyslu. Dvořák dovozuje, že právnícké osobě je přičitatelné vědomí, které s činností právnícké osoby věcně souvisí, tedy jež se dotýká jejích záležitostí. Bude-li člen statutárního orgánu v dobré víře, že je sám vlastníkem určitého pozemku, nebude tato jeho dobrá víra podle Dvořákova názoru přičitatelná právnícké osobě, v jejímž statutárním orgánu zaujímá pozici – DVOŘÁK, T. In: ŠVESTKA, J. – DVOŘÁK, J. – FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek I, Obecná část (§ 1 až*

6.3 Přičitatelnost vědění bývalého člena orgánu právnické osoby tomuto orgánu

Nastíněná východiska poskytují rovněž nástroje k řešení problému, který byl již nastolen v rozhodovací praxi německého Spolkového soudního dvora, totiž do jaké míry lze právnické osobě přičítat vědění člena jejího orgánu poté, co jeho funkce v tomto orgánu zanikla. Teorie absolutního přičítání vědění dovozovala, že je právnické osobě přičitatelné i vědomí bývalých členů jejích orgánů, neměla pro tento závěr ovšem přesvědčivé hodnotové argumenty a opírala se o strohou intuici, dle níž je vědění člena orgánu věděním právnické osoby.¹¹¹ Takový úsudek je ovšem obtížně obhajitelný též z hlediska organické teorie, jež tvořila domnělý teoretický fundament teorie absolutního přičítání vědění. I kdybychom totiž členům orgánů právnické osoby přisuzovali zvláštní postavení těch, skrze něž právnická osoba přímo projevuje svou – na vůli členů orgánů neredukovatelnou – vůli a přijímá informace, jen stěží by bylo možné najít zřetelný důvod, proč by tato specifická pozice měla být příznávána nejen aktuálně činným členům orgánů právnické osoby, ale též všem osobám, které někdy v minulosti členy orgánů dotčené právnické osoby byly.¹¹²

Akceptujeme-li premisu, že je vědění relevantní jako okolnost rozhodování a jednání, nemůžeme vědění bývalého člena orgánu právnické osobě přičítat podle pravidel uvedených výše pod body I) a II), neboť daná osoba již není členem orgánu, o němž hovoří vědomostní norma, a s ohledem na zánik své funkce se už nemůže podílet na rozhodování v záležitosti, pro niž je dotčená informace relevantní. Korekce tohoto závěru je však možná na základě pravidla zmíněného pod bodem III), totiž s využitím konceptu organizačních povinností v informační sféře. Pakliže někdejší člen orgánu příslušnou znalost získal v době, kdy ještě členem orgánu právnické osoby byl, je nutné zkoumat, zda by v řádně organizované právnické osobě dotčená informace byla odpoutána od osoby člena orgánu trvalým zachycením a systematickým uchováním pro pozdější využití. Přijetí, či odmítnutí takového závěru se pak bude odvíjet od posouzení charakteru informace, o níž se jedná, zejména zřetelnosti její relevance pro činnost právnické osoby.¹¹³

654), s. 472. Dvořák tedy rozlišuje vědění na soukromé a služební nikoli podle původu (toho, kde jej člen orgánu naby), ale podle předmětu (toho, čeho se týká). Tento přístup se nicméně nejvíce přesvědčivým. Vědění, jež se týká soukromých záležitostí člena orgánu právnické osoby, bude pro tuto právnickou osobu většinou irelevantní, ale není důvod, proč by jí nemohlo být přičitatelné, pakliže se pro ni z nějakého důvodu významným stane. Mohli bychom jistě říci, že v takovém případě znalost člena orgánu právnické osoby přetvárá být čistě soukromou a stává se věcně spjatou se záležitostmi právnické osoby, a tudíž – v intencích Dvořákova náhledu – přičitatelnou. Pak by ovšem teze, dle níž právnické osobě není přičitatelné vědění člena orgánu, které je podle svého předmětu soukromé, byla bezobsažná: všechny informace, z nichž pro právnickou osobu alespoň potenciálně vyplývají nějaké právní následky, by v takovém případě z definice nebyly (co do svého předmětu) čistě soukromé.

¹¹¹ Takto viz ze starší judikatury rozsudky BGH z 30. 4. 1955, sp. zn. II ZR 5/54, a z 23. 10. 1958, sp. zn. II ZR 127/57.

¹¹² ADLER, A. *Wissen und Wissenszurechnung, insbesondere bei Arbeitsteilig aufgebauten Organisationen*, s. 108–110, a BUCK, P. *Wissen und juristische Person: Wissenszurechnung und Herausbildung zivilrechtlicher Organisationspflichten*, s. 239–244.

¹¹³ Novější německá rozhodovací praxe zde pracuje s již zmíněným pojmem vědění typicky uchovávaného ve spisech (*typischerweise aktenmäßig festgehaltenes Wissen*) – rozsudky BGH ze dne 17. 5. 1995, sp. zn. VIII ZR 70/94, a ze dne 31. 1. 1996, sp. zn. VIII ZR 297/94. Právě u takového vědění lze právnickou osobu na základě organizačních povinností pokládat za nositele vědění i poté, co člen orgánu, jenž příslušnou informaci zjistil, svou funkci opustil (SPINDLER, G. *Wissenszurechnung in der GmbH, der AG und im Konzern*, s. 325; STOFFELS, M. In: HEIDEL, T. – HÜSSTEGE, R. – MANSEL, H.-P. – NOACK, U. *BGB: allgemeiner Teil. Band 1*, s. 1406–1407; SCHUBERT, C. In: SCHUBERT, C. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 1: Allgemeiner Teil §§ 1–240, § 166*, marg. č. 14).

6.4 Přičitatelnost vědění členů nejvyššího orgánu právnické osobě

Od otázky, zda lze vědění člena orgánu přičítat tomuto orgánu, je v rámci mechanismu zdvojeného přičítání nutno odlišit otázku přičítání vědění orgánu právnické osobě. Zde zkoumáme především to, znalosti jakých orgánů zakládají vědění právnické osoby. Ustanovení § 151 odst. 2 o. z. přitom pojem orgánu nijak blíže nelimituje. Bylo by z něj tedy možné dovozovat, že je právnické osobě přičitatelné nejen vědění statutárního či kontrolního orgánu, ale též orgánu nejvyššího, tedy například členské schůze spolku či valné hromady kapitálové obchodní společnosti. Právě vyslovený závěr bývá nahlížen jako problematický zejména těmi autory, kteří se při řešení problematiky přičítání vědomí člena orgánu hlásí k tezi, že orgánu lze přičítat vědění jeho byť jen jediného člena. Spojení těchto úsudků totiž vede k závěru, že je spolku nebo akciové společnosti vždy přičitatelné vědění každého jednoho člena či akcionáře, což je značně neintuitivní.¹¹⁴

V literatuře lze proto zaznamenat pokusy o potenciální zúžení dosahu § 151 odst. 2 o. z. restriktivním výkladem či teleologickou redukcí, jejichž výsledkem by mohlo být úplné

¹¹⁴ Takový závěr by zdánlivě odpovídal teorii absolutního přičítání vědění. V německojazyčné literatuře se ovšem – i tam, kde za východisko sloužila teorie absolutního přičítání vědění – zpravidla pojednávalo toliko o přičítání vědění výkonných či kontrolních orgánů a možnost přičítání vědění nejvyššího orgánu byla (nezřídka implicitně) ponechána stranou (WEIGT, T. *Die Wissenszurechnung im Unternehmen nach § 166 BGB*, s. 25). Sám Otto von Gierke, zakladatel organické teorie právnických osob, zjevně nevycházel z předpokladu, že by mělo být vědění právnické osoby bezvýjimečně zakládáno vědění všech jejích orgánů. Z von Gierkeho prací se podává úvaha, dle níž společenstevní vědomí (*Gemeinbewusstsein*) není založeno vědomostí jakéhokoli orgánu právnické osoby, nýbrž pouze k tomu povolaných orgánů vědomostních či vnímacích (*Bewusstseinsorgane, Wahrnehmungsorgane*), jež mohou být orientovány buď do vnějšího světa, nebo do nitra právnické osoby (což platí zejména o orgánech kontrolních) – GIERKE, O. von. *Die Genossenschaftstheorie und die deutsche Rechtsprechung*. Berlin: Weidmann, 1887, s. 627–629 a 698–699. Ve shodě s právě uvedeným poznatkem pak většinový výklad i v rámci paradigmatu představovaného teorií absolutního přičítání vědění omezoval přičitatelnost vědění na orgány, jež jsou oprávněny právnickou osobou vést a zastupovat (*Geschäftsführungs- und Vertretungorgane*) – SCHMIDT, K. *Gesellschaftsrecht*, s. 295; BUCK, P. *Wissen und juristische Person: Wissenszurechnung und Herausbildung zivilrechtlicher Organisationspflichten*, s. 238. Podobně judikatura Spolkového soudního dvora přinejmenším od 60. let 20. století omezuje identifikaci vědění člena orgánu s vědění právnické osoby na orgány vybavené zástupčím oprávněním (*vertretungsberechtigte Organe*) – viz rozsudek BGH ze dne 6. 4. 1964, sp. zn. II ZR 75/62. Poněkud paradoxně formulovali seriózní pokusy o uchopení možnosti přičítání vědění člena nejvyššího orgánu právnické osobě spíše autoři, kteří vůči paradigmatu absolutního přičítání vědění vznášeli výhrady. Reprezentantem tohoto myšlenkového proudu je např. Baumann, jenž ve své stati z roku 1973 naznačuje možnost, že by bylo spolku alespoň v některých situacích přičítáno vědomí jeho členů. Připouští, že spolku nelze bez dalšího přičítat vědění každého jednotlivého člena, avšak dodává, že naopak tam, kde jsou všichni členové spolku ve zlé víře (tedy vědí-li nebo mají-li vědět o určitém faktu), měla by být dána zlá víra též na straně spolku. Mezi těmito extrémními póly by podle jeho názoru mělo být hledáno – blíže neupřesněné – diferencované řešení (BAUMANN, H. *Die Kenntnis juristischer Personen des Privatrechts von rechtserheblichen Umständen*, s. 297–298), byť se zdá, že právě jeho koncepce, vybudovaná na základech pravidla o přičítání vědomí zástupce obsaženého v § 166 BGB, postrádá odpovídající nástroje pro uchopení přičítání vědění členů orgánu postrádajícího oprávnění právnickou osobu zastupovat. Přičitatelnost vědění členů nejvyššího orgánu výslovně odmítá Goldschmidt (GOLDSCHMIDT, Ch.-U. *Die Wissenszurechnung: ein Problem der jeweiligen Wissensnorm, entwickelt am Beispiel des § 463 S. 2 BGB*, s. 255–260). V novější německé dogmatice byl problém přičítání vědomí členů nejvyššího orgánu do značné míry „překryt“ problémem přičitatelnosti vědomí v rámci koncernu, jemuž bylo věnováno podstatně více pozornosti. V případech, v nichž by přicházelo v úvahu přičítání vědomí členů nejvyššího orgánu právnické osoby, bude dotčená právnická osoba nezřídka součástí podnikatelského seskupení, a bude tak možné aplikovat pravidla vypracovaná pro přičítání vědění v jejich rámci (SCHÜLLER, W. *Die Wissenszurechnung im Konzern*. Berlin: Duncker & Humblot, 2000; SCHÜRNBRAND, J. *Wissenszurechnung im Konzern – unter besonderer Berücksichtigung von Doppelmandaten*. ZHR: *Zeitschrift für das gesamte Handels- und Wirtschaftsrecht*. 2017, č. 181, s. 357–380; SPINDLER, G. *Wissenszurechnung in der GmbH, der AG und im Konzern*, s. 332–356; LIESE, Ch. *Grenzen der Wissenszurechnung: Konzern und Outsourcing*. Baden-Baden: Tectum Verlag, 2020).

potlačení použitelnosti daného ustanovení na nejvyšší orgán,¹¹⁵ nebo alespoň stanovení dodatečných podmínek omezujících přičitatelnost vědomí členů nejvyššího orgánu právnické osobě. Lze poukázat zejména na Lasákovu argumentaci, dle níž by účinky citovaného ustanovení měly být vyloučeny tam, kde člen nejvyššího orgánu nadaný věděním neměl vliv na jeho rozhodování (tvorbu vůle právnické osoby), buď proto, že se jednání vůbec neúčastnil, nebo hlasoval proti přijetí určitého usnesení prosazeného dobrověrnými členy orgánu, anebo sice hlasoval pro přijetí usnesení, avšak k přijetí by postačovaly hlasy dobrověrných členů orgánu.¹¹⁶

S pomocí základních východisek pro přičítání vědění, jež byla nastolena výše, je vhodné oddělit rovinu přičítání vědomí člena orgánu tomuto orgánu a rovinu přičítání vědomí orgánu právnické osobě. V rovině přičítání vědomí člena orgánu tomuto orgánu lze usuzovat, že je vědomí nejvyššího orgánu založeno, toliko má-li rozhodnou znalost takový počet jeho členů, který je nezbytný pro přijetí rozhodnutí v dané záležitosti.¹¹⁷ V rovině přičítání vědění orgánu právnické osoby této právnické osobě pak není namístě přičitatelnost vědění nejvyššího orgánu paušálně vylučovat, nýbrž aplikovat obecná východiska: vědomí nejvyššího orgánu je právnické osobě přičitatelné, předpokládá-li aplikovaná vědomostní norma znalost nejvyššího orgánu, nebo týká-li se vědění záležitosti, v níž nejvyšší orgán rozhodoval. Nejsou-li splněny tyto podmínky, je vědění člena nejvyššího orgánu právnické osobě přičitatelné, lze-li usuzovat, že by při řádném plnění organizačních povinností právnickou osobou informace, kterou člen nejvyššího orgánu disponuje, byla předána orgánu, jenž je zmíněn ve vědomostní normě, potažmo rozhodoval v záležitosti, pro niž je vědění relevantní.¹¹⁸

Přičtení vědění nejvyššího orgánu na základě existence organizačních povinností bude komplikováno tím, že pravidla, jež se týkají pohybu informací v rámci právnické osoby, zpravidla zakládají členům nejvyššího orgánu právo na informace vůči statutárnímu orgánu, avšak nepředpokládají opačně orientované oprávnění statutárního orgánu požadovat informace od členů orgánu nejvyššího.¹¹⁹ Organizační povinnosti k řádnému

¹¹⁵ ČECH, P. *Přičitatelnost dobré či zlé víry, resp. vědomí o určité skutečnosti právnické osobě*, s. 211, TINTĚRA, T. In: PETROV, J. – VÝTISK, M. – BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník: komentář*, s. 471.

¹¹⁶ LASÁK, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*, s. 564–565.

¹¹⁷ Má-li příslušnou informaci jen takový počet členů nejvyššího orgánu, který není oprávněn v dané záležitosti prosadit rozhodnutí, lze vědění těchto členů přičíst nejvyššímu orgánu, pakliže je možné dovozovat, že by v řádně organizovaném právnické osobě své vědění zpřístupnili ostatním členům daného rozhodovacího tělesa (srovnej přiměřeně SEIDEL, A. *Die wertende Wissenszurechnung*, s. 213–214).

¹¹⁸ Alternativní koncepci přičítání vědomí členů nejvyššího orgánu právnické osobě rozvíjí Schüller, jenž klade důraz na koncentraci rozhodovací pravomoci ve statutárním orgánu. Vědění člena nejvyššího orgánu pak pokládá za přičitatelné právnické osobě, toliko pokud nejvyšší orgán svým usnesením udělil statutárnímu orgánu závazný pokyn a člen nejvyššího orgánu nadaný vědomostí hlasoval pro přijetí tohoto usnesení (SCHÜLLER, W. *Die Wissenszurechnung im Konzern*, s. 84–127). Nastíněné pojetí by však v kontextu českého práva pokládal za příliš úzké, neboť nepokrývá všechny způsoby, jak může nejvyšší orgán v rámci právnické osoby vykonávat své rozhodovací kompetence. Podle zde preferované koncepce bude v situacích oprávněného (srovnej omezení možnosti udělovat pokyny statutárnímu orgánu v § 195 odst. 2, § 435 odst. 3, § 446 odst. 3, § 456 odst. 3 z. o. k.) udělení pokynu statutárnímu orgánu vědění nejvyššího orgánu právnické osobě přičitatelné, poněvadž dává-li nejvyšší orgán statutárnímu orgánu závazný pokyn, tedy rozhoduje-li v mezích své působnosti, lze právnické osobě vytýkat vědění, jímž nejvyšší orgán disponoval, jako okolnost rozhodnutí o udělení tohoto pokynu. Kromě toho však v tomto textu rozpracované pojetí pokrývá též případy, kdy nejvyšší orgán vykonává své kompetence jinak než udělením pokynu statutárnímu orgánu.

¹¹⁹ SCHUBERT, C. In: SCHUBERT, C. *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch. Band 1: Allgemeiner Teil* §§ 1–240, § 166, marg. č. 12.

nastavení vnitřních procesů nakládání s informacemi se přitom sice coby k subjektu připínají k právnické osobě. Jsou nicméně obsahově provázány s povinnostmi členů orgánů právnické osoby, na něž se přenášejí nepřímou. K dodržení povinnosti řádné vnitřní organizace právnické osoby totiž nemůže být nezbytné jednání členů orgánů a pomocníků, které po nich právnická osoba není oprávněna požadovat. Předpokladem konstatování, že je vědění členů nejvyššího orgánu přičitatelné právnické osobě, přestože se týká záležitosti, v níž nepřísluší rozhodovat orgánu nejvyššímu, ale orgánu jinému, například statutárnímu, je tedy přijetí závěru, že členové nejvyššího orgánu měli povinnost podobné informace příslušnému orgánu sdělit.¹²⁰ Najít oporu pro dovození takové povinnosti – byť nikoli generálně, ale toliko pro určitý výjimečný případ ve vazbě na závažnost konkrétní informace – není jednoduché.

Základem povinnosti k předání informace by se mohla stát korporální loajalita (§ 212 odst. 1 o. z.) či obecný princip poctivosti (§ 6 o. z.). Bylo by ale možné polemizovat, zda lze povinnost člena nejvyššího orgánu sdělit informaci dovozovat z povinnosti korporální loajalita, neboť korporální loajalita směřuje k ochraně zájmu korporace. Právní řád přitom zpravidla na vědouceho nahlíží přísněji než na nevědouceho, a zpřístupnění informace příslušnému orgánu tak sice bude žádoucí z hlediska zájmů třetích osob a celospolečenské efektivity, ovšem korporaci uvede z právního hlediska do méně příznivého postavení.¹²¹ Slibnějším základem pro založení povinnosti člena nejvyššího orgánu zpřístupnit právně významné údaje příslušnému orgánu korporace by mohl být princip poctivosti. I tomuto principu však doktrína příznává působnost pouze tam, kde mezi subjekty vzniká právní vztah důvěry, tedy například mezi korporací a jejím členem, ale v zásadě nikoli mezi členem korporace a třetím subjektem stojícím mimo korporaci.¹²² Vzhledem k tomu, že sdělení informace příslušnému orgánu korporace směřuje k ochraně třetích osob před nedůvodnou újmou a celkové ochraně společenských zdrojů, jeví se nejvhodnější opřít výjimečnou informační povinnost člena nejvyššího orgánu o zásadu, jejíž podstatou je předcházení nedůvodné újme, tedy zásadu *neminem laedere* (§ 3 odst. 1 o. z.).^{123, 124}

Závěr

Zákonodárce do § 151 odst. 2 o. z. zakotvil pravidlo o přičítání vědění členů orgánů právnických osob, jež je nezávislé na pravidlu o přičítání vědomí zástupce zastoupenému v § 436 odst. 2 o. z. Začlenění § 151 odst. 2 o. z. do civilního kodexu pokládám za vhodné, neboť pro účely českého právního řádu jednoznačně zodpovídá otázku, zda lze právnické osobě přičítat vědomí členů orgánů, jejichž působnost je zaměřena do nitra právnické

¹²⁰ SPINDLER, G. *Wissenszurechnung in der GmbH, der AG und im Konzern*, s. 331–332, SEIDEL, A. *Die wertende Wissenszurechnung*, s. 220–224.

¹²¹ SPINDLER, G. *Wissenszurechnung in der GmbH, der AG und im Konzern*, s. 332. Za navýsost kontroverzní pokládá možnost dovozovat povinnost k nakládání s informacemi z povinnosti loajalita společníků též jeden z recenzentů tohoto textu.

¹²² MELZER, F. – TÉGL, P. In: MELZER, F. – TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník: velký komentář. Svazek I, § 1–117*, s. 110–111.

¹²³ K této zásadě viz obecně LAVICKÝ, P. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*, s. 36.

¹²⁴ Závěr o možnosti přičítat právnické osobě vědění nejvyššího orgánu nevyklučuje použití pravidel o přičítání vědění v rámci podnikatelských seskupení, a naopak. I když nejsou splněny výše naznačené podmínky pro přičtení vědění členů nejvyššího orgánu, může být přesto právnická osoba pokládána za nositele jejich vědění, jsou-li splněny podmínky pro přičítání vědění v koncernu. Ty však vyžadují samostatné pojednání a nemohou být v tomto textu rozebírány.

osoby, a jež tudíž právníckou osobu nezastupují navenek, jakož i vědomí členů orgánů, které jsou obecně kompetentní právníckou osobu zastupovat, avšak jejichž členové disponují předmětnou informací v záležitosti, již se konkrétní vědění týká, právníckou osobu nezastupovali.

Doslovná aplikace § 151 odst. 2 o. z. by mohla vést k závěru, že vědění každého člena každého orgánu právnícké osoby vždy zakládá vědění právnícké osoby. Takový náhled by však rozšiřoval okruh osob, jejichž vědění je přiřítatelné právnícké osobě, za hranice toho, co lze pokládat za rozumné. Šlo by o pojetí odpovídající paradigmatu, jež se v německojazyčné doktríně označuje jako teorie absolutního přiřítání vědění a je pokládáno za doktrínálně i judikatorně překonané. Spíše je proto při výkladu § 151 odst. 2 o. z. nutné volit diferencovaný přístup, jež můžeme – opět s využitím označení pocházejícího z německé právní vědy – nazvat teorií relativního přiřítání vědění. V souladu s tímto pojetím právnícké osobě vědění členů jejích orgánů není přiřítatelné automaticky, nýbrž pouze tam, kde je to teleologicky zdůvodněné.

Při stanovení kritérií, kdy lze právnícké osobě vědění členů jejího orgánu přiřítat, lze v první řadě vycházet z analýzy normy, která váže právní následky na vědění a dopadá na řešenou situaci (vědomostní normy).

- 1) Pokud vědomostní norma ve své hypotéze hovoří o nabytí znalostí určitým orgánem právnícké osoby, je třeba právnícké osobě přiřítat vědění členů tohoto orgánu.

Není-li v hypotéze vědomostní normy zmíněn žádný konkrétní orgán, je třeba vyjít ze základní premisy, že vědění je právně významné jako okolnost rozhodování a jednání. Fakt, že osoba věděla o určité okolnosti, je právně významný proto, že ve světle dané znalosti mohla jednat společensky žádoucím způsobem, a pokud přesto jednala jinak, můžeme jí to přiřítat k tíži. Z uvedeného předpokladu pak lze dovodit další pravidlo.

- 2) Pokud vědomostní norma ve své hypotéze nezmiňuje žádný konkrétní orgán právnícké osoby, je právnícké osobě přiřítatelné vědění členů orgánu, který v záležitosti, pro niž je předmětná informace relevantní, učinil rozhodnutí, zda a jak bude právnícká osoba postupovat, neboť právě v takovém případě lze říci, že bylo rozhodnutí o určitém jednání učiněno navzdory dotčené znalosti.¹²⁵

Omezení přiřítatelnosti vědění členů orgánů právnícké osoby na ty její orgány, které rozhodují v záležitosti, pro něž je vědění významné, by však vedlo k příliš úzkému pojetí, které by na třetí (mimo právníckou osobu stojící) subjekty přesouvalo riziko, že se informace, o které se dozvěděl nepříslušný orgán právnícké osoby, nedostane k orgánu, jenž přijímá rozhodnutí, a jehož vědění by tak bylo přiřítatelné podle prvního a druhého pravidla. Tento nedostatek lze korigovat zavedením pravidla třetího.

- 3) Právnícké osobě je rovněž přiřítatelné vědění, které se nachází ve sféře, již právnícká osoba kontroluje, jestliže by se v řádně organizované právnícké osobě toto vědění dostalo k orgánu označenému ve vědomostní normě, potažmo orgánu rozhodujícímu.

¹²⁵ Jde-li o situaci, v níž má být na základě přijaté informace rozhodnutí teprve učiněno (jako je tomu například v rámci úpravy počátku subjektivních lhůt), bude určujícím vědomí členů orgánu, který je oprávněn v záležitosti, pro niž je toto vědění relevantní, na základě získané znalosti přijmout rozhodnutí o dalším postupu právnícké osoby.

Kvalifikační úvahu opírající se o aplikaci těchto pravidel pak může být vhodné kombinovat s tzv. modelem dvojího přičítání, který přičítání vědění člena orgánu právnické osobě analyticky strukturuje na dva kroky:

- a) přičtení vědění člena orgánu právnické osoby tomuto orgánu a
- b) přičtení vědění orgánu právnické osoby této právnické osobě.

Spojením naznačených pravidel přičitatelnosti vědění členů orgánu právnické osobě a modelu dvojího přičítání lze pak řešit i dílčí otázky, jež v souvislosti s danou problematikou v českém právu vyvstávají.

Company Officers and Attribution of Knowledge

Luboš Brim (<https://orcid.org/0000-0001-8441-1824>)

Abstract: Literal reading of § 151 subs. 2 CC could imply that the knowledge of every member of every organ within a legal entity always constitutes knowledge on part of the entity itself. Nevertheless, such view would unreasonably expand the scope of knowledge attributable to legal entities. Drawing on German jurisprudence, I propose a differentiated approach in accordance with which knowledge will be attributable to legal entity only in cases where it is functionally justified. The resulting model is based on three rules. First rule says that if the applied knowledge norm mentions a specific organ of a legal entity in its hypothesis, it is the knowledge of the members of this organ that is relevant. Second rule adds that if no organ is mentioned in the hypothesis of the knowledge norm, the knowledge of the members of the organ, which makes the decision whether the entity will take action based on the information at hand, is to be attributed. However, limiting knowledge attribution to those organs, which decide on the relevant issues, shifts the risk of flaws in the transfer of information within the legal entity to third parties. To remedy this defect a third rule is introduced, which states that legal entity can also be made responsible for knowledge which is present in the sphere of control of the entity and which would have made its way to deciding organ in a properly organized legal entity.

Keywords: knowledge, attribution, artificial legal entities, company officers, organizational duties